

Naloge po 9. kongresu ZK Slovenije

Gospodarska kriza, kateri smo priča, ni značilna samo za našo državo, ampak svet kot celoto. Razlike med nerazvitimi in razvitimi se povečujejo. Udeležba nerazvitih v svetovni menjavi pada in dosega le še 1 odstotek celotne svetovne menjave. Tudi udeležba Jugoslavije v skupnem svetovnem izvozu je v upadanju. V svetu se povečuje brezposelnost.

Popuščanje napetosti med velesilami gre v negativno smer. Kriza, ki nastopa, bo dolgoročna. Vse naštetu so dejstva, s katerimi moramo računati, ko govorimo o realizaciji zaključkov kongresa. Komunisti moramo z delavci in občani o tem odkrito spregovoriti in jim zadeve stalno pojasnjevati. Politične usmeritve kongresa moramo prevesti v jezik sredin, ki o tem razpravljajo. Razprave ne smejo biti informativne ampak konkretne, govoriti moramo o lastnih problemih in nalogah, ki jih moramo opraviti.

Pred kongresom so se pojavljala vprašanja o nadaljnji izgradnji samoupravnega sistema. Kongres je dal jasno usmeritev za nadaljnjo kontinuirano izgradnjo tega sistema. Kriza, v kateri smo oziroma v katero prihajamo, nas mora zresniti. Le tako bomo dosegli napredek sistema, ki ga gradimo. Iz krize moramo priti s poglobljenim samoupravljanjem. Sistem samoupravne organiziranosti moramo izpopolnjevati na vseh nivojih. Težiti moramo k integraciji celotnega združenega dela, seveda na osnovi skupnih vlaganj.

S temeljnimi organizacijami, krajevnimi skupnostmi in SIS smo začeli iz temeljev spreminjati in snovati samoupravni sistem. Komunisti moramo oceniti delo teh samoupravnih celic. Izhajati moramo iz dejstva, da smo TOZD ustanavljali z namenom nadaljnjega povezovanja, ne pa zaradi nekih samostojnih oblik delovnih organizacij, kar bi rade nekatere TOZD bile.

Posebno pozornost moramo posvetiti dezintegracijskim težnjam, ki se tu in tam pojavljajo. Če gre pri tem za presnavljanje na samoupravni podlagi, ki pomenijo večjo integracijo, je takim težnjam potrebno dati podporo, če pa gre za drobljenje navzdol ali rušenje sistemov in integracij, moramo tako stvar obsoditi. Odpravljati moramo skupinsko-lastninske odnose in postaviti v ospredje odgovornost za upravljanje z družbenimi sredstvi.

Vse procese integracij in dezintegracij je treba analizirati. Vztrajati moramo, da bo vsaka integracija imela program, v katerem se vidi materialni interes delavcev. V vsako integracijo morajo biti vključeni tudi politični činitelji, ki morajo ustvariti ustrežno klimo.

Ekonomski stabilizaciji gospodarstva moramo posvetiti vso pozornost. Izhodišča po programu ekonomske stabilizacije so bila sprejeta na komisiji obeh družbenih zveznih svetov. Zavedati se moramo, da so današnji gospodarski problemi tako globoki, da jih ne moremo rešiti v krajšem obdobju.

Zavedati se moramo, da lahko v nadaljnjem razvoju računamo le na lastne sile, lastno akumulacijo in lasten dohodek. Na dodatno akumulacijo ne moremo računati, ker so dolgovi iz preteklih let tako veliki oziroma visoki, da jih bomo lahko odplačevali le z velikimi težavami.

Izvozna usmeritev našega gospodarstva mora biti ključna usmeritev stabilizacijskih programov. V gospodarstvu moramo izkoristiti vse znanje in tehnologijo, ki ju imamo na razpolago, dodatno moramo angažirati tudi našo znanost. Upoštevati moramo tudi kriterije svetovnih cen in svetovno tehnologijo, ki mora vplivati na naše bolj racionalno gospodarsko obnašanje. Ob vsem tem moramo paziti, da se nam delež sredstev, ki jih vlagamo v znanost, tehnologijo in kadre, ne bo zmanjšal.

Odkrito moramo spregovoriti tudi o problemih nagrajevanja po delu, o delovni disciplini itd. Politično se moramo upreti uravnolovki. Tam, kjer še nagrajevanje po delu ni dovolj razčlenjeno, moramo aktivirati samoupravne organe in DPO. Razviti samoupravni socialistični odnosi in urejene razmere v kolektivih omogočajo tudi doslednejše uveljavljanje socialističnega načela o nagrajevanju po delu.

Zakonitost, moralno obnašanje in vrednote so sestavni del našega stabilizacijskega obnašanja. Odklanjati moramo taktiko iskanja raznih pomanjkljivosti v sistemu, zakonodaji ali politiki cen, to je, pomanjkljivosti, s katerimi se lahko pridobi boljši materialni položaj. Taka usmeritev je kratkoročna.

Revizija srednjeročnih planov bo za nas vse velika preizkušnja. Morali bomo priti do spoznanja, da je potrebno plane prilagoditi resničnim materialnim in ekonomskim nujnostim. Ob nalogah, o katerih je govor, bo potekala bitka in pokazala se bo enotnost zveze komunistov.

Aktivnost komunistov moramo graditi na dejstvu, da smo na začetku novega mandatnega obdobja delegatskih skupščin. V vodstvih DPO v občini, v KS, v TOZD in DO so bile velike kadrovske spremembe, ne nazadnje tudi v samih OO ZK. Angažiranje komunistov je zato v vseh novih institucijah zelo pomembno. Veliko je bilo izvoljenih ljudi, ki do sedaj na širšem področju niso toliko delovali, ki pa vnašajo v naše družbenopolitično delo mladost, osvežitev in verjetno tudi več znanja. To pa seveda ne pomeni, da bomo sedaj delali vse drugače. V osnovnih organizacijah moramo izhajati iz tega, kar smo delali doslej. To je, zagotoviti moramo kontinuiteto naše aktivnosti in odgovornosti, v delo pa vnesti tisto, kar je novo, kar zahtevajo usmeritve kongresa.

Kakor je bilo dogovorjeno na sestanku sekretarjev je prva naloga OO ZK, aktivov in akcijskih konferenc, da čim prej razpravljajo o uresničevanju usmeritev kongresa. Vsebinsko je treba aktualizirati sedanjo dejavnost in začrtane programske usmeritve.

Vsebinsko, enotnost in impulz, ki ga je dal 9. kongres ZKS, moramo vnesti v dejavnost organizacij ZK, vodstev in posameznikov. Pri tem gre za to, da se ne bomo ukvarjali sami s seboj, ampak, kot je bilo rečeno, delati moramo na vseh področjih družbenega in političnega življenja občine.

Iz uvodne besede na 3. konferenci ZKS Žalec

ČLOVEKA SMRT POŽANJE, ČLOVEŠTVA NE; NAPREJ Z NJIM, KAR JE STORIL ZANJE, ŽIVELO BO VSELEJ

Devetdeset let je minilo od rojstva našega predsednika Josipa Broza-Tita. Tako kot vsako leto so mu tudi letos mladi Jugoslavijske ponesli štafeto, ta simbol bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti.

Pred dvema letoma nam je kruta smrt iztrgala Tita. Izgubili smo največjega človeka v državi. Le malo je narodov v zgodovini človeštva, ki so imeli voditelja, ki jim je toliko pomenil, kot je nam Tito. Prav zato se nam je njegova smrt tako boleče zarezala v notranjost. Sedaj, ko ga ni več, se še bolj zavedamo veličine njegove osebnosti in veličine njegovega dela, ki se odraža v naši vsakdanjosti.

Tito je bil vodja naše revolucije in narodnoosvobodilnega boja, z njim smo dosegli zmago, se osamosvojili in si ustvarili družbenopolitičen sistem, ki temelji na samoupravljanju in oblasti delovnih ljudi. Več kot petdeset let je bil na čelu ko-

munistov, petintrideset let je bil predsednik naše države. Njegova zasluga je, da je Jugoslavija znana po svetu kot socialistična država, ki se je vedno zavzemala za mirno reševanje zunanje političnih zapletov in utrjevanje mednarodnega sožitja.

Izgubili smo ga v času, ko se ves svet srečuje s težkimi gospodarskimi in političnimi problemi. Danes bi nam bila njegova beseda, njegova moč in avtoriteta še kako potrebna. Toda ni ga več. Ostalo je le njegovo delo, v nas pa mora biti zavest in trdna odločenost, da ga bomo ohranjali in dograjevali, da bomo ohranili to, kar smo si z njegovo pomočjo težko izbojevali: neodvisnost, bratstvo in enotnost v naši skupnosti. V nas mora biti trdna odločenost, da po poti samoupravljanja prebrodimo tudi najhujše gospodarske težave, da ne bomo nikdar krenili po poti nazaj, temveč iskali novo, boljše, še bolj napredno.

M. K.

Hmežad — export-import — Korun Erih
Hmežad — Strojna — Breznik Romana
Hmežad — Gostinstvo — turizem — Hribernik Majda
Hmežad — Notranja trgovina — Jager Janez
Hmežad — Minerva — Zuža Marjan
Hmežad — KZ Slov. Bistrica — Ačko Anica
Hmežad — Skupne službe SOZD — Drobne Marjan
Hmežad — Interna banka — Balon Brigita

Na konstitutivni seji 15. 4. 1982 je bil za predsednika koordinacijskega odbora sindikata SOZD Hmežad izvoljen Vodlan Ivan.

Imenovanja

Po sprejetju nove organiziranosti delovne skupnosti Skupne službe SOZD in statutarne sklepa, ki se nanaša na delavce s posebnimi pooblastili in odgovornostmi SOZD, je delavski svet SOZD na zadnji seji imenoval tovariša Jožeta Brežnika, dipl. kmet. inž. za pomočnika glavnega direktorja SOZD za koordinacijo proizvodnje; tovariša Jožeta Četina, dipl. kmet. inž. za pomočnika glavnega direktorja SOZD za koordinacijo področja organizacije, informatike in ekonomike; tovariša Jožeta Janšeta, dipl. oec. za pomočnika glavnega direktorja za koordinacijo področja razvoja in investicij in tovariša Vladota Plaskana za pomočnika glavnega direktorja za koordinacijo odnosov v združenem delu.

Tovariš Franc Mežnar, mag. oec. je bil imenovan za pomočnika glavnega direktorja za koordinacijo področja komercialne že v letu 1980.

Organi upravljanja delovne skupnosti Skupne službe SOZD so imenovali naslednje:

Tovariša Poldeta Škafarja, dipl. kmet. inž. za vodjo oddelka za izvedbo inženiringa in poslovnih povezav; tovariša Ivana Glušiča, dipl. kmet. inž. za vodjo razvojnega oddelka; tovariša Lojzeta Kampuša, kmet. inž. za vodjo zemljiškega oddelka in programerja razvoja zemljiških zmogljivosti; tovariša Rudija Trobiša, kmet. inž. za koordinacijo zadružne kmetijske proizvodnje in mag. Ivana Goličnika, dipl. živilskega tehnologa za programerja razvoja živilske predelovalne industrije.

Imenovanim želimo pri delu veliko delovnih uspehov.

Novo vodstvo OO ZK in OOS

SEKRETARJI OSNOVNIH ORGANIZACIJ ZK HMEZAD — KMETIJSTVO ŽALEC

TOZD Kmetijstvo Petrovče — Laubič Franc
TOZD Kmetijstvo Latkova vas — Tratnik Andrej
DS Skupne službe DO — Dimić Dušan
HMEZAD — KMETIJSKI KOMBINAT ŠMARJE
TOK Kooperacija — Guna Stanka
TOZD Proizv. in storitve — Bokalič Franc
TOZD Kmetijska preskrba — Sovič Edo
HMEZAD — KZ DRAVA
TOZD Prevoz Podvelka — Marinšič Marjan
TOZD Gostinstvo Podvelka — Marinšič Marjan
TOZD Kmetijstvo Radlje — Bukovnik Franc
TZO Kmetovalec Vuzenica — Božić Mira
Skupne službe DO — Puhner Viktorija
HMEZAD — KMETIJSTVO IL. BISTRICA — Dekleva Vivijana
HMEZAD — SADJARSTVO MIROSAN — Markuš Stane
HMEZAD — VRTNARSTVO CELJE — Benčina Jože
HMEZAD — KZ SAVINJSKA DOLINA — Trobiš Rudi
HMEZAD — CELJSKA MESNA INDUSTRIJA
TOZD Proizv. mesa in mes. izd. — Dronjak Nenad
TOZD Prodaja mesa in mes. izd. — Regoršek Branko
TOZD Maloprodaja — Terbovc Milan
Skupne službe DO — Jevšnikar Silvester
HMEZAD — CELJSKE MLEKARNE — Jeram Milan
HMEZAD — EXPORT-IMPORT — Jeza Maks
HMEZAD — STROJNA — Karo Anton
HMEZAD — GOSTINSTVO — TURIZEM
TOZD Samopostrežna restavracija — Steiner Franc
TOZD Hotel Prebold — Kacič Ludvik
HMEZAD — NOTRANJA TRGOVINA — Pirnat Jožica
HMEZAD — MINERVA — Savorgnan Tanja
HMEZAD — KZ SLOV. BISTRICA — Majcen Irena
HMEZAD — SKUPNE SLUŽBE SOZD — Košenina Slavko

Koordinator ZK SOZD je Košenina Slavko.

PREDSEDNIKI OOS IN KONFERENC OOS

Hmežad — Kmetijstvo Zalec
TOZD Kmetijstvo Petrovče — konferenca — Lokan Ivan
konferenca OOS DO — Vodlan Ivan
Hmežad — Kmetijski kombinat Šmarje — Loriger Ivan
Hmežad — Kmetijstvo Ilirska Bistrica — Lunak Mirta
Hmežad — KZ Drava — Stražišnik Anton
Hmežad — Sadjarstvo Mirosan — Napotnik Simon
Hmežad — Vrtinarstvo — Toplak Franc
Hmežad — KZ Savinjska dolina — Jelen Anton
Hmežad — Celjska mesna industrija — Škoberne Boris
Hmežad — Celjske mlekarne — Rabuzin Franc

delo SAMOUPRAVNIH organov

Delavski svet SOZD Hmežad je imel 8. redno sejo v petek, 14. maja 1982. Dnevni red je bil precej obsežen in je vseboval: potrditev mandatov novih članov delavskega sveta SOZD, poslovanje v letu 1981 s sprejemom ukrepov za poslovanje v letu 1982, analizo izvajanja stabilizacijskih izhodišč v letu 1981 in sprejem izhodišč za leto 1982, gospodarski plan za leto 1982, izhodišča investicijske politike v letu 1982, sprejem programa izobraževanja v letu 1982, sprejem statutarne sklepa SOZD, imenovanja in poročilo o delu odbora samoupravne delavske kontrole SOZD Hmežad v letu 1981. Pri pregledu realizacije sklepov 7. seje DS je bilo podano poročilo o izvedenem usklajevalnem postopku v KZ Savinjska dolina glede sprejema nove organizacijske zgradbe delovne skupnosti Skupne službe SOZD in ugotovitev, da je delegacija, ki šteje 10 članov v delavskem svetu SOZD, sprejela predlog nove organizacijske zgradbe z večino glasov.

Po posameznih točkah dnevnega reda so naslednji sklepi:

—0—

Potrdil je mandat novoizvoljenim delegatom v delavskem svetu in DO Minerva Karlu Rezu in namestniku Milanu Zupancu, in iz KZ Slovenska Bistrica Stanju Leskovarju in Ivanu Raku.

—0—

Sprejel je zaključke in ugotovitve iz poslovanja SOZD za leto 1981 in ukrepe za poslovanje v letu 1982 za povečanje produktivnosti in izboljšanje ekonomičnosti, zmanjšanje zalog, zmanjšanje angažiranih sredstev in obresti. Na osnovi analiz, ki jih je potrebno izdelati, bodo sprejete konkretne naloge.

—0—

Sprejel je analizo izvajanja enotnih stabilizacijskih izhodišč SOZD v letu 1981 in stabilizacij-

Vključevanje združenih kmetov v zvezo sindikatov Slovenije

Predsedstvo republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije je na predlog Statutarne komisije republiškega sveta ZSS in republiškega odbora sindikata delavcev kmetijstva in živilske industrije sprejelo v novembru 1981 na osnovi Statuta zveze sindikatov Slovenije, ki precizira, da se razen delavcev v združenem delu v zvezo sindikatov vključujejo tudi drugi delovni ljudje, ki imajo podoben položaj kot delavci v združenem delu, usmeritve in stališča o včlanjevanju združenih kmetov v zvezo sindikatov.

Na ta način se odpira zveza sindikatov tudi za združene kmete, ki bodo z včlanjanjem pridobili širše možnosti za vključevanje v družbenopolitično življenje in na ta način prispevali k uspešnejšemu reševanju svojih in širših družbenoekonomskih problemov in potreb. S članstvom bodo pridobili tudi možnost, da se še kot člani družbenopolitičnih organizacij vključujejo v politične aktivnosti KZ, TZO, TOK v zvezi z vsemi samoupravnimi odločitvami in temeljni organizaciji v kateri združujejo delo, zemljo in sredstva.

Član zveze sindikatov lahko postane na prostovoljni bazi le tisti kmet, ki ima status združenega kmeta. Le ta pa mora izpolnjevati naslednje pogoje:

1. da se v skladu s samoupravnim sporazumom o združevanju dela in sredstev s pismeno pogodbo dogovori z organizacijo združenih kmetov za določeno skupno proizvodnjo;

2. da združuje za potrebe skupne proizvodnje svoje delo, kmetijska zemljišča, delovna oziroma druga sredstva ali le svoje delo in del sredstev oziroma le svoje

delo, če je član kmečkega gospodarstva ter živi in dela na njem;

3. ustvarja v organizaciji združenih kmetov dohodek, ki ga razporeja in deli po določbah zakona o združevanju kmetov;

4. deli riziko po določbah zakona o združevanju kmetov.

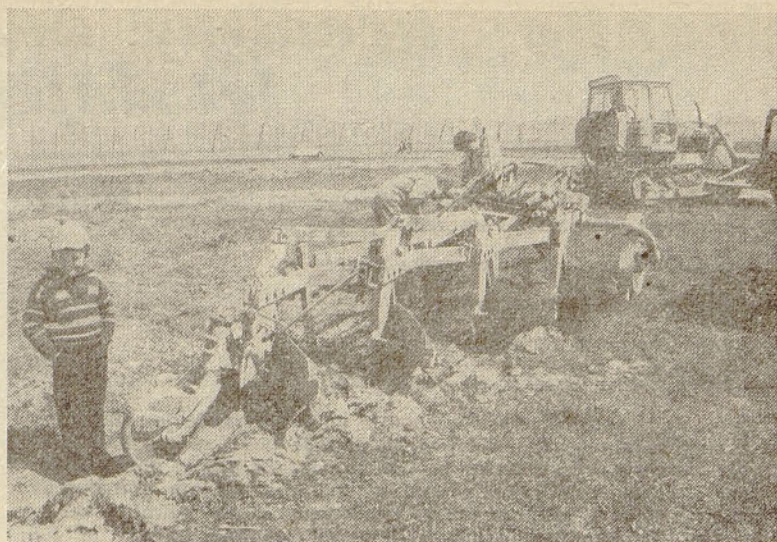
Ti štirje pogoji so po mnenju Predsedstva republiškega sveta sindikatov Slovenije statutarni pogoji za pridobitev članstva.

Kljub temu, da objektivno ne gre za enak status kot ga imajo delavci v združenem delu, so pravice združenih kmetov, podobne pravicam delavcev v delovnem razmerju, se združeni kmetje lahko včlanijo v zvezo sindikatov v osnovni organizaciji KZ, TOK, TZO kmetijske delovne organizacije skupaj z delavci, ki v tej organizaciji združujejo delo in ne oblikujejo svoje sindikalne skupine.

Osnova za obračun članarine je za vse člane zveze sindikatov v SFRJ enotna in znaša 0,60 % neto osebnega dohodka. Združeni kmetje pa bodo najverjetneje plačevali sindikalno članarino od kmetijskega dohodka, tisti ki tega nimajo, pa od dohodka, ki ga ustvarjajo v pogodbenih odnosih z OZD, od osnove, ki je uporabljena za izračun prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

Akcijo za vključevanje združenih kmetov v zvezo sindikatov bo usmerjal in usklajeval republiški odbor sindikata delavcev v kmetijstvu in živilski industriji, sodelovala pa bo tudi RS ZSS. Nosilec te akcije v kmetijskih delovnih organizacijah pa naj bi prvenstveno bila sindikalna organizacija preko ostalih DPO in samoupravnih organov.

B. V.

Gomilsko polje je preorano in posejano

Sadeks

S prvim januarjem letos se je v sklopu DO Notranja trgovina formirala nova TOZD Sadeks, ki je do sedaj bila organizirana kot DE kmetijski pridelki, gozdni sadeži, zdravilna zelišča v okviru TOZD Veleprodaja.

TOZD Sadeks ima v svojem poslovnem predmetu registrirano kot glavno dejavnost: pridelavo in dodelavo zdravilnih zelišč, gozdnih sadežev, jagodičevja in košičastega sadja ter mehkužcev.

Njuna stranska dejavnost

Odkup in trgovanje na debelo z zdravilnimi zelišči in gozdnimi sadeži ter mehkužci, vrtninami, sadjem in njihovimi izdelki, industrijskimi rastlinami, jajci, perjem in divjačino.

Odkup in trgovanje na drobno s kmetijskimi pridelki in reprodukcijskimi materiali za kmetijstvo, vrvarske blago, izdelki iz konoplje in jute,

koža, sedlarsko in jermenarsko blago in potrebščine, izdelki iz gumija, kavčuka in plastičnih mas, kmetijski stroji in kmetijsko orodje, umetna gnojila in sredstva za varstvo rastlin, krmlila, semensko blago, žito in mlevski izdelki, izdelki iz sadja in zelenjave, zdravilnimi zelišči in gozdnimi sadeži ter mehkužci, jajci, perjem in divjačino.

Kooperacijska proizvodnja z individualnimi proizvajalci v dejavnosti pridelovanja zdravilnih zelišč, jagodičevja in košičastega sadja, industrijskih rastlin ter vrtnin.

Zastopanje in predstavlanje TOZD

Temeljna organizacija je formirana iz več poslovnih enot, in sicer:

— PE Markovci pri Ptuj; (Nadaljevanje na 4. strani)

ska izhodišča za leto 1982 z zadolžitvijo, da DO sprejmejo akcijski program za izvajanje 1. dela izhodišč, ki obravnava izpolnjevanje obveznosti do DO o uresničevanju družbene usmeritve razporejanja dohodka, ekonomičnost, fizični obseg proizvodnje in produktivnosti, kadrovske politike, zunanjo trgovino in akumulacijo. Drugi del izhodišč obravnava oziroma določa najvišje zneske dodatkov iz OD, nadomestila, prejemke in sklada skupne porabe ter izdatke v zvezi z delom.

—0—

Sprejel je gospodarski načrt za leto 1982 in za realizacijo zadolžil poslovodne organe na nivoju TOZD, DO in SOZD. Delavski svet mora sproti ugotavljati realizacijo plana in odgovornost v primeru neizpolnjevanja obveznosti.

—0—

V skladu s samoupravnim sporazumom o temeljnih plana srednjeročnega razvoja SOZD Hmezd, je sprejel izhodišča investicijske politike za leto 1982 z obvezno upoštevanja globalnih prioritet, izdelavo programa sanacije investicijskih sredstev za izdelavo investicijskih programov. Pri najemanju investicijskih po-

sojil bodo imele prioriteto naložbe v povečanje proizvodnje hrane in izvoza, pri realizaciji naložb imajo prednost tiste naložbe, ki se izvajajo na osnovi združevanja dela in sredstev. Pri izdelavi investicijskega plana Hmezada imajo prednost začete in neizvedene naložbe iz preteklih let, kar se mora upoštevati v planih DO.

—0—

Sprejel je program izobraževanja in plan sredstev za leto 1982, izdelan na osnovi predlogov DO, v višini 6,446.425 din.

—0—

Na osnovi določil Sas o združitvi v SOZD Hmezd in statuta SOZD Hmezd je sprejel statutarne sklepe, s katerimi so poleg glavnega direktorja SOZD določeni še delavci s posebnimi pooblastili in odgovornostmi na delih in nalogah:

- področje odnosov z javnostjo;
- koordinacija področja razvoja in investicij;
- koordinacija področja organizacije, informatike in ekonomike;
- koordinacija področja financ;
- koordinacija proizvodnega

področja;

- koordinacija področja komercialne;
- koordinacija odnosov v združenem delu.

Delavci na navedenih delih in nalogah imajo status pomočnika glavnega direktorja SOZD, z mandatno dobo 4 leta, izpolnjevati pa morajo pogoje, določene v 40. členu statuta SOZD Hmezd.

—0—

Imenoval je pomočnika glavnega direktorja za koordinacijo razvoja in investicij, za koordinacijo proizvodnje, za koordinacijo organizacije, ekonomike in poslovne informatike in za koordinacijo odnosov v združenem delu.

—0—

V organe SOZD je imenoval: Poslovni odbor: Kurta Kindlhoferja iz Minerve, Ireno Majcen iz KZ Slovenska Bistrica, Ivana Golčnika iz CMI, Marijo Strmčnik iz GT in Borisa Skalina iz Skupnih služb SOZD.

Za predsednika poslovnega odbora predlaga Jožeta Medveda iz VR, za namestnika pa Andreja Nateka iz HM.

Odbor za kordinacijo zunanjetrgovinskega in deviznega poslovanja:

Toneta Korenjaka iz KZ za predsednika, za člane pa Lojzeta Lilijskega iz KIB, Vlada Kralja iz KZ Savinjska dolina, Ignaca Seničarja iz CMI in Mihaela Golčnika iz Interne banke. Za namestnika predsednika predlaga Vlada Kralja.

Komisija za obveščanje:

Marijo Blagotinšek iz Minerve, Boruta Švaba iz KZ Slovenske Bistrice, Vojka Bizjaka iz KZ Savinjska dolina, Milana Lešnika iz CMI.

Sanacijski odbor Celjske mesne industrije:

Jože Cetina za predsednika in člane: Andreja Culka iz CM, Andreja Gorška, Ivana Golčnika, Branka Vižina, Avgusta Cverlina in Vlada Jurančiča — vsi iz CMI ter Jožeta Brežnika iz DSSS.

V SIS za varstvo pred požari zastopata interese DO SOZD z območja občine Zalec Vinko Jug iz KZ in Ivan Pražnikar iz HM.

—0—

Sprejel je poročilo odbora samoupravne delavske kontrole SOZD Hmezd za leto 1981, odbore SDK TOZD in DO pa zadolžil, da za samoupravne organe na teh nivojih pripravijo ustrezno poročilo o svojem delovanju.

J. Ojdanič

Hranilno kreditna dejavnost v I. trimesečju letošnjega leta

Dne 29. aprila je bila na sedežu Kmetijskega kombinata Šmarje 7. seja upravnega odbora HKS na kateri je bilo obravnavano zlasti:

- poročilo o poslovanju v prvem trimesečju,
- najetje in odobritve kreditov,
- določitev novih obrestnih mer,
- druge zadeve iz tekočega poslovanja.

Iz poročil in periodičnega obračuna je ugotovljeno, da je stanje hranilnih vlog v primerjavi s stanjem 31. 3. 1981 povečano za 90.844.892 dinarjev ali za 45,5 % v čemer so posebej odraža lanska dobra letina oziroma obračun hmelja, vključitev odkupa lesa gozdnih posestnikov in druge aktivnosti oziroma stanovska pripadnost na področju varčevanja. Nad skupnim povprečjem so povečali hranilne vloge v PE KZ Savinjska dolina in KK Šmarje, slabše pa v PE Celje, Kmetijstvo Ilirska Bistrica in v PE ostalih OZD.

Od skupnega zneska vlog odpade na KZ Savinjska dolina 61,9 %, KZ Celje 10 %, KK Šmarje 11,2 %, na Kmetijstvo Ilirska Bistrica 5 % in na ostale OZD 11,9 %.

Kljub zahtevnejšim pogojem gospodarjenja in večanju stroškov življenjskega standarda pa še obstojajo možnosti, da se pri nekaterih organizacijah vloge še povečajo oziroma obdržijo ustrezen nivo.

Stanje posojil, ki jih je HKS odobrila, znaša 299.503.683 din, od katerih je pri KZ Savinjska dolina 33,8 %, KK Šmarje 35,7 %, KZ Celje 10,8 %, Kmetijstvu Ilirska Bistrica 18,5 %, pri ostalih organizacijah pa le 1,2 %. Na kredite kmetom — kooperantom odpade skupaj 291.288.544 din, delavcem pa 8.215.139 din.

Dejavnost kreditiranja HKS, ki jo prezentirajo navedeni podatki, je izredno pomembna in ti rezultati vidni v sami proizvodnji, čeprav neurejeni cenovni in nekateri drugi odnosi ne zagotavljajo, da bi se celotna proizvodnja realizirala v blagovnih tokovih znotraj SOZD oziroma v skupnem nastopanju na tržišču.

Poslovni uspeh je v tem obdobju negativen, ker se večina obresti na posojila obračuna konec leta.

V tem kvartalu je HKS vložila kreditne zahteve bankam za najetje kreditov za investicije kmetov — kooperantov in sicer:

	Predračunska vrednost	Bančni krediti
— za KZ Savinjska dolina	37.109.730	12.689.410
— za KZ Celje	43.346.936	14.973.596
— za KK Šmarje	55.311.427	26.185.942
— za Kmetijstvo Ilirska Bistrica — je v pripravi		

Do današnjega dne (21. 5.) še noben kreditni zahtevek ni bil rešen, ker vskladitev investicijskih programov za družbeni in zasebni sektor v okviru celjske regije še ni bila opravljena, dopolnjevanju kriterijev v raznih združenjih kmetijstva in pomanjkanju bančnih virov za vse načrtovane naložbe. Te procedure onemogočajo realizacijo planskih ciljev v naložbah in proizvodnji in vse to podražuje, kateri režim je potrebno korigirati v prid resolucijskim intencijam za povečanje proizvodnje hrane. Za področje KK Šmarje je predvideno najetje kredita Mednarodne banke v višini 136.000 USA \$, ki naj bi delno nadomestili kredit domače banke.

KZ Slovenska Bistrica, ki se je nedavno vključila v naš SOZD, je bil odobren kredit iz združenih sredstev HKS za investicije v govedorejo v višini 4.559.500 din, KK Šmarje pa za investicije v perutninarstvo 8.000.000 din (pogojno na uskladitev s farmskim kompleksom Hajnsko), premostitveni obrtni kredit GG Celje 2.000.000 din, KZ Celje 1.550.000 din in 600.000 din iz sredstev Kmetijske zemljiške skupnosti SO Celje in še nekateri manjši krediti poslovnim enotam HKS.

Glede na spremembe obrestnih mer, ki so jih sprejele Narodna banka in poslovne banke, je UO določil nove obrestne mere z veljavnostjo od 1. 3. 1982, ki so naslednje:

ZA HRANILNE VLOGE: — na vpogled	7,5 %
— vezane z odpovednim rokom	
— na 13 do 24 mesecev	11,0 %
— vezane z odpovednim rokom	
— na 25 do 36 mesecev	13,0 %
— nad 36 mesecev	15,0 %

Obrestne mere za vloge so enake kot pri poslovnih bankah. Upravni odbor priporoča varčevalcem, da čim več sredstev vežejo na vezane vloge, s čimer si lahko bistveno povečajo obresti od privarčevanega denarja.

Za posojila:

— za melioracije in odkup kmetijskih zemljišč	11 %
— za gradnjo objektov in nakup plemenskih živali	
— za govedorejo, prašičerejo in konjerejo	11 %
— naprava sadovnjakov (vključno jagodičevja), vinogradov in hmeljskih nasadov s pripadajočimi objekti, vlaganja v proizvodnjo vrtnin	11 %
— nakup kmetijske mehanizacije in gradnja skladišč	12 %
— vlaganja v perutninarstvo in drugo primarno kmetijsko proizvodnjo	13 %
— za dane kredite ustanoviteljem oz. članicam HKS	12 %
— za kredite namenjene za potr. kred. do IB	14 %
— za ostale namene	16 %

Te obrestne mere veljajo za posojila, za katera ne bo mogoče uveljaviti nadomestila dela obresti iz sredstev republike, občin ali drugih virov.

Ob upoštevanju nadomestila oziroma za sredstva odobrena pri bankah pa bodo obrestne mere:

— za melioracije in odkup kmetijskih zemljišč	3 %
— za gradnjo objektov in nakup plemenskih živali za govedorejo, prašičerejo in konjerejo	6 %
— naprava sadovnjakov (vključno jagodičevja), vinogradov in hmeljskih nasadov s pripadajočimi objekti, vlaganja v proizvodnjo vrtnin	10 %
— nakup kmetijske mehanizacije in gradnja skladišč	10 %

Sprejet je bil tudi sklep, da bo HKS kreditirala tudi kmete in delavce za stroške letnega dopusta in sicer za dobo 6 mesecev proti 40 % pologu.

Stroški HKS znašajo 1 odstotek.

Ob zaključku seje so predstavniki KK Šmarje izrekli posebno priznanje dejavnosti Hranilno kreditne službe od njihove vključitve v Hmezd, ker se je s temi in bančnimi sredstvi omogočil pomemben razvoj tega področja, ob tej priložnosti pa zlasti tovarišu Stanku Žagarju, vodji HKS od leta 1974, ki nas zapušča zaradi upokojitve.

Ernest Marinc

(Nadaljevanje s 3. strani)

— PE Sarajevo — Ilida z organizacijsko enoto Ilida in Doboj;

— PE Zalec, ki vključuje komercialista predstavnik v Skopju in Svilanju;

— PE Prijedor z organizacijskimi enotami v Prijedoru in Sanskem mostu.

Poleg PE Zalec je v Žalcu tudi vodstvo TOZD s tehnološko službo.

PE Markovci pri Ptujju vodi poleg komercialne obdelave svojega terena, ki ni majhna, saj zajame večji del Slovenije in Hrvaške istočasno, še zbirno bazo — centralno skladišče za vso blago, ki prihaja iz že prej naštetih PE in drugih direktnih dobaviteljev. V Markovcih poteka tudi sortiranje, češčenje, pakiranje, predelava in dodelava blaga predvsem za izvoz in tudi za domačo predelovalno industrijo.

PE Zalec ima organiziran odkup jagodičevja, gozdnih sadežev, zdravilnih zelišč na področju SOZD Hmezd preko članic SOZD, ki se z odkupom ukvarja, na ostalih terenih pa preko kmetijskih zadrug Komercialna predstavnik v Svilanju in Skopju delata vsak na področje svoje republike s tem, da sta organizacijsko vezana na PE Zalec.

PE Prijedor ima kot organizacijski enoti formirani dve odkupni prodajni trgovini v Prijedoru in Sanskem mostu, kjer odkupu-

jemo gobe, zdravilna zelišča, vrtnine od nabiralcev oziroma proizvajalcev, istočasno pa v teh trgovinah prodajajo repromaterial, orodje in mehanizacijo za kmetijstvo.

Preostali odkup v Bosni in delu Hrvaške opravljajo delavci PE Prijedor v glavnem preko kmetijskih zadrug in kombinatov.

PE Sarajevo — Ilida je organizirana v organizacijsko enoto Ilida pri Sarajevu, kjer je sedež PE in organizacijsko enoto Doboj, kjer smo letos odprli odkupno-prodajno trgovino z isto dejavnostjo kot je v Prijedoru in Sanskem mostu.

Poleg trenutno 35 redno zaposlenih delavcev zaposluje TOZD Sadeks zlasti v Markovcih še pogodbeno delavce, predvsem ženske za čiščenje, prebiranje, sortiranje blaga za izvoz v posameznih sezonah odkupa.

Delavci Sadeksa smo za leto 1982 sprejeli naloge, pripraviti in izvoziti zlasti preko DO Hmezd Export-import za 4 milijarde starih din blaga. Za začetek planiramo tudi kar precej visok ostanek čistega dohodka, kar je neobhodno potrebno, če hočemo ojačati sklade. Jasno nam je namreč, če hočemo v srednjeročnem obdobju doseči vse, kar smo planirali, moramo nujno povečevati izvoz, ker pričakujemo, da nas bo v teh napreznih podprla tudi družba.

LEOPOLD JANEŽIČ

Organizacijske strukture

ZORAN KRITER

EOo

UVOD

Raziskovanje in projektiranje organizacije je, kot posebna znanstvena disciplina, ena najmlajših znanstvenih disciplin s področja ekonomskih in organizacijskih ved.

Zaradi potrebe po razjasnitvi »teoretičnega instrumentarija« za uspešnejše reševanje problemov s področja organiziranja struktur v organizacijah združenega dela, smo pripravili nekakšen pregled oziroma analizo razpoložljivih organizacijskih struktur, predvsem z namenom razširiti znanje in spoznanje v pomenu organizacije za uspešnejše delovanje organizacij združenega dela. Celovita ocena, izbira in uporaba določenih modelov pa bo prinesla konkretne rezultate.

VPLIVNE RAVNI V ORGANIZACIJI

Učinkovitost združenega dela je močno odvisna od ustrezne organizacije, saj je organizacija smotrna človekova dejavnost, ki usklajuje vse potrebne prvine poslovnega procesa v usklajeno celoto in usmerja delovanje te celote k uresničevanju postavljenih ciljev. Čim uspešnejše bomo organizirali proces reprodukcije, tem višje rezultate lahko pričakujemo. Višji doseženi rezultati pa so osnova za povečanje življenjske ravni udeležencev v združenem delu, kot tudi za razširitev materialne osnove dela.

Značilnost vseh razprav o ustreznejši organizaciji je enotno prepričanje, da bi samoupravnim razmeram poslovanja najbolj ustrezala nienhierarhična organizacijska struktura, katere pa za enkrat še ne poznamo. Razvijanje splošno veljavne organizacijske strukture za vse oblike OZD je zapleteno, moramo pa vsekakor izhajati iz podmine, da je organizacijska struktura vselej odsev določene poslovne strategije, da izbere ustrezne organizacijske strukture opredeljujejo razmere poslovanja ter da cilji in odločitve opredeljujejo uspešno rabo kake organizacijske strukture.

POJEM ORGANIZACIJSKE STRUKTURE

Organiziranje odnosov med nosilci potrebnih nalog je pomembna upravljalško-poslovodna funkcija. Ti odnosi opredeljujejo organizacijsko strukturo. Organizacijska struktura je rezultat organiziranja.

Za organizacijsko strukturo poznamo več opredelitev:

- strukture so raznovrstne kombinacije sestavin, ki povezano tvorijo organsko celoto in so med seboj odvisne,
- struktura je sredstvo za integralno uporabo obstoječih resursov v organizaciji,
- struktura je sistem odnosov med ljudmi, da se izvrši določeno delo,
- s strukturo označujemo shemo organizacije, opisane vloge, predpise in druga določila.

Zaključimo to navajanje opredelitev z ugotovitvijo, da je organizacijska struktura ustroj oziroma smotrna razporeditev organizacijskih zmogljivosti po različnih organizacijskih osnovah. Organizacijske zmogljivosti pa predstavljajo vse kadrovske, materialne, finančne in druge razpoložljive resurse v organizaciji, ki zagotavljajo uresničevanje poslovnih ciljev.

Cilji organizacije morajo oblikovati njeno strukturo. Organizacijska struktura je sredstvo za uresničevanje ciljev. Ker se cilji spreminjajo v času, moramo organizacijske strukture prilagajati spremenjenim ciljem. Organizacijsko strukturo oblikujejo nosilci nalog in njihova medsebojna razmerja; prikažemo jo z organizacijsko shemo.

Z vidika nadrobnosti oblikovanja in razporejanja organizacijskih zmogljivosti po različnih organizacijskih osnovah ločimo makro, mezo in mikro organizacijsko strukturo.

Makroorganizacijska struktura je temeljna zgradba organizacijskih enot, ki prikazuje grobo razčlenitev skupnega poslovanja organizacije glede na komplekse različnih poslov, vezanih na posebni predmet poslovanja npr. razvoj, nabavo, proizvodnjo, nadzor kakovosti, prodajo itd.

Mezoorganizacijska struktura je smotrna zgradba organizacijskih enot na ravni skupin delokrogov z logično razporeditvijo nalog in razmejitvijo pristojnosti in odgovornosti po zasnovanih organizacijskih enotah.

Mikroorganizacijska struktura je logična razporeditev nalog po delokrogih znotraj organizacijskih enot, zasnovanih v mezoorganizacijski strukturi, z vsemi odnosi med nosilci nalog znotraj organizacijske enote kakor tudi med različnimi organizacijskimi enotami.

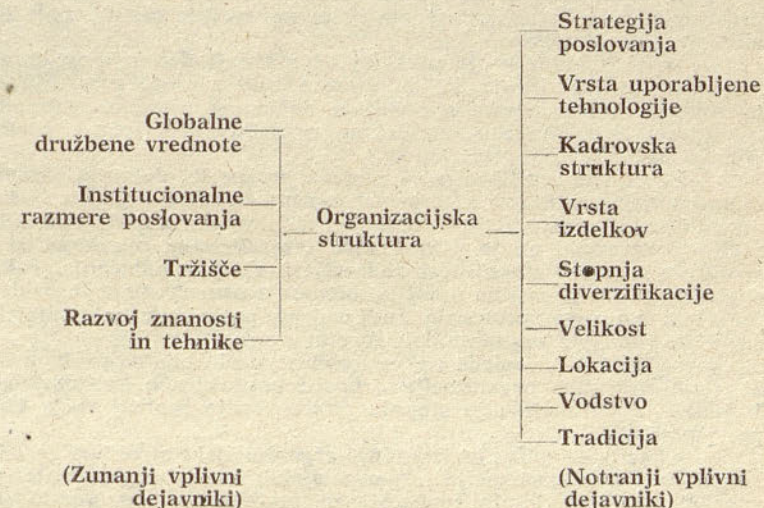
VPLIVNI DEJAVNIKI ZA ORGANIZIRANJE STRUKTUR

SPLOŠNO

Na izbiro in upešno rabo določene organizacijske strukture vpliva vrsta dejavnikov, ki jih opredeljujemo kot zunanje in notranje.

Poznavanje teoretsko opredeljenih organizacijskih struktur pomeni le polovico uspeha pri strukturiranju organizacije. Poznavanje in upoštevanje vplivnih dejavnikov je prav tako pomembno za izbiro

organizacijske strukture pri konkretnem strukturiranju notranjih odnosov v vsaki organizaciji. Najpomembnejše vplivne dejavnike prikazuje slika:

ZUNANJI VPLIVNI DEJAVNIKI

Vsaka organizacija je v stalni interakciji z okoljem, v katerem deluje, ta interakcija pa povzroča določeno neravnotežje med organizacijo in okoljem. S prilagajanjem organizacijske strukture okoliš želimo doseči čimvečjo ravnotežje med organizacijo in okoljem.

Najvažnejši vplivi okolja so:

— globalne družbene vrednote — Vsak družbeno-ekonomski sistem ima svoj sistem vrednot in norm. Naš samoupravni organizacijski model združenega dela temelji na ideologiji delavkega razreda in je sankcioniran z ustavo, zakoni, normativnimi akti ipd. Model združenega dela zlasti določa organizacijsko strukturo samoupravljanja in poslovodenja.

— institucionalne razmere — so splošne in objektivno dani pogoji dela za organizacijo, predvsem ekonomska politika in pozitivni predpisi, ki uravnavajo poslovanje proizvodnih in drugih OZD. Institucionalne razmere poslovanja omogočajo izgradnjo organizacij, določajo organizacijsko obliko in uravnavajo delovanje in odnose v organizacijah, določajo način vstopanja delavcev v medsebojna razmerja v združenem delu, njihov status, način uveljavljanja njihovih pravic in način uresničevanja samoupravljanja.

— tržišče — vpliva s svojo širino in zahtevami glede kakovosti, cene, uporabne vrednosti in življenjske dobe izdelkov na vrsto in obseg proizvodnega programa, na velikost serij, na proizvodne zmogljivosti, na stopnjo tehnične opremljenosti, kanale distribucije, na strategijo in intenzivnost inovacij itd. Tržna usmeritev odseva v organizaciji marketinga.

— razvoj znanosti in tehnike — Vse hitrejša izpopolnjevanje delovnih, tehničnih in transformacijskih procesov zahteva pogostejše spremembe in prilagoditve organizacijskih struktur. Krajša se čas od znanstvenega odkritja do njegove praktične uporabe. Skrajševanje časovnega razmaka pa zahteva drugačen odnos do tehničnega napredka, ki odseva v drugačni organizaciji znanstveno-raziskovalnega dela.

NOTRANJI VPLIVNI DEJAVNIKI

Na strukturiranje notranjih odnosov vsake organizacije vplivajo tudi njene posebnosti.

Najpomembnejši notranji vplivni dejavniki za organiziranje struktur so:

— strategija poslovanja — S sistemskim pritopom razmišljanja moremo strategijo obravnavati v povezanosti s filozofijo, politiko in strukturo. Filozofija organizacije je miselno ozadje politike, je razglabljanje o splošnih, za obstoj in razvoj organizacije pomembnih vprašanj. To razglabljanje je odvisno od nazorov in vrednot tistih, ki odločajo. Nazor je način mišljenja, vrednota pa kakovost želenega. Nazori in vrednote vodijo do spoznanja smotrov. Smotri vodijo do osrednje zamisli organizacije. Osrednja zamisel pa je že vsebina politike organizacije. S politiko organizacije razumno aktivnost, s katero iščemo in določamo temeljne cilje neke dejavnosti in usmerjanje dejavnosti k ciljem. Usmerjanje k ciljem dosežemo s strategijo, strukturo in pravili ciljnega obnašanja.

Naloga strukture je torej uresničitev strategije. Povezovanje strategije in strukture pa je naloga organiziranja.

— vrsta uporabljenih tehnologij — Tehnologija določa strukturo nalog, struktura nalog pa določa strukturo organizacije. Organizacije, ki so na približno enaki stopnji tehnološkega razvoja, imajo bolj podobne organizacijske strukture kot pa organizacije iste panoge z različno stopnjo tehnološkega razvoja. Višja stopnja tehnologije zahteva razvoj teamskega dela, saj se manjša vpliv posameznikov. (Nadaljevanje na 6. strani)

Tehnološki razvoj pa pogojuje tudi porast administracije. Stopnja tehnološkega razvoja ima glede na druge notranje dejavnike najmočnejši vpliv na organiziranje struktur.

— kadrovska struktura — Kadri vplivajo na izgradnjo organizacijske strukture s svojimi znanji, usposobljenostmi in navadami. V sodobni organizacijski teoriji in praksi se vse bolj uveljavlja spoznanje, da je organizacijsko strukturo in organizacijske postopke potrebno prilagoditi znanju in sposobnostim ljudi, vendar pa se pri tem ne sme težiti za tem, da bi se zadovoljile osebne želje in ambicije posameznikov.

— vrsta izdelkov — je prevladujoč notranji dejavnik za organizacijsko strukturiranje, ki je povezan tudi z vrsto uporabljene tehnologije. Vrsta izdelka opredeljuje način organizacije proizvodnje (posamična, serijska, množična), organizacijo priprave proizvodnje, način prodaje, itd.

— stopnja diverzifikacije — zahteva prožnejšo, decentralizirano organizacijsko strukturo s sorazmerno samostojnimi organizacijskimi enotami (predvsem glede odločitev). Za vsako stopnjo specializacije proizvodnje pa je primernejša centralizirana organizacijska struktura z visoko stopnjo centralizacije funkcij in odločanja. Take organizacije imajo znatno manj problemov z usmerjanjem in usklajevanjem skupnega poslovanja. Tudi vodenje poslovanja in komuniciranje je v takšnih organizacijah enostavnejše.

— velikost — ne glede na podrobnost poslovnih ciljev in proizvodnje so velike organizacije drugače organizirane kot majhne. V velikih organizacijah je stopnja diferenciacije funkcij večja kot pa v majhnih.

— lokacija — vpliva na izgradnjo organizacijske strukture zaradi koncentracije ali dislokacije organizacijskih enot, organizacije v urbanih središčih imajo možnosti za proizvodno kooperacijo in poslovno sodelovanje, imajo večje možnosti, da zaposlijo ustrezne kadre, imajo višjo stopnjo delitve dela, organizacije izven mestnih središč pa vsega tega nimajo ali pa v manjšem obsegu.

— vodstvena filozofija — z vodstveno filozofijo razumemo odnos vodij do ljudi in nalog v organizaciji. Vodstvo organizacije si izbere organizacijsko strukturo, ki je v skladu z njegovo vodstveno filozofijo. Značilno je, da k ljudem usmerjeni vodje raje sprejemajo interakcijske organizacijske strukture, k nalogam usmerjeni vodje pa organizacijske strukture z avtoritativnim odločanjem.

— tradicija — vpliv tradicije se kaže v pojmovanju, češ ker je tako »vedno« bilo, zakaj ne bi bilo tudi sedaj. Preveliko upoštevanje tradicije je posledica odpora proti novostim.

Pri organiziranju struktur moramo upoštevati vse relevantne dejavnike.

(Nadaljevanje prihodnjič)

SEZNAM ISKALCEV ZAPOSLOTITVE, KI IŠČEJO MOŽNOSTI ZA VKLJUČITEV V PRIPRAVNIŠTVO PO STANJU 28. 4. 1982

Skupnosti za zaposlovanje

Naziv poklica

	Celje	Laško	Konjice	Šentjur	Šmarje	Žalec	Skupaj
kmetijski tehnik	—	—	—	1	1	—	2
vrtnarski tehnik	—	—	—	—	1	—	1
kemijski tehnik	—	—	—	—	2	—	2
strojni tehnik	4	—	—	1	1	1	7
elektrotehnik šibki tok	—	—	—	—	1	—	1
elektrotehnik	2	—	—	—	—	—	2
gradbeni tehnik	4	1	—	—	1	4	10
gradbeni tehnik nizke grad.	—	—	—	2	—	—	2
geodetski tehnik	—	—	—	—	1	—	1
strojni tehnični risar	—	—	—	—	—	1	1
lesarski tehnik	1	—	—	—	—	—	1
konfekcijski tehnik	—	—	—	—	1	—	1
zobotehnik	1	—	—	—	—	—	1
administrativni tehnik	—	1	—	—	—	—	1
medicinska sestra	1	1	1	—	—	—	3
ekonomski tehnik	2	—	—	—	—	—	2
gimnazijski maturant	6	2	—	3	3	2	16
gimnazijski mat. ped. sm.	—	—	—	2	—	1	3
mat. srednje polit. šole	—	—	—	1	—	—	1
maturant vojaške gimnazije	—	—	—	—	1	—	1
SKUPAJ SREDNJE ŠOLE	21	5	1	10	13	9	59
kmetijski inž.	—	—	—	1	—	—	1
inž. za vodni prom.	—	—	—	—	1	—	1
ekonomist	—	1	1	1	1	—	4
pravnik	1	1	—	—	—	—	2
predmetni učitelj	1	—	—	—	—	—	1
vzgojitelj	—	—	1	—	—	—	1
SKUPAJ VIŠJE ŠOLE	2	2	2	2	2	—	10
dipl. psiholog	1	—	—	—	—	—	1
prof. sociologije	1	—	1	—	1	—	3
prof. biologije	—	—	—	—	—	1	1
SKUPAJ VIŠKE ŠOLE	2	—	1	—	1	1	5
SKUPAJ SS, VIŠ, VŠ	25	7	4	12	16	10	74

Javna licitacija

nepremičnine v k. o. Kasaze, ki obsega parc. št.

402/2 travnik v izmeri 246 m²

402/3 travnik 5-407 m²

90 gospodarsko poslopje 268 m², dvorišče 225 m²

kar predstavlja v naravi svinjski hlev, zemljišče v skupni izmeri 1146 m².

Izključna cena za hlev za svinje znaša din 124.238.— s 300 m² funkcionalnega zemljišča; za gospodarsko poslopje 78.866.— din s 460 m² funkcionalnega zemljišča ter 386 m² funkcionalnega zemljišča v znesku 26.248.— din kar zneske skupaj 229.352.— din.

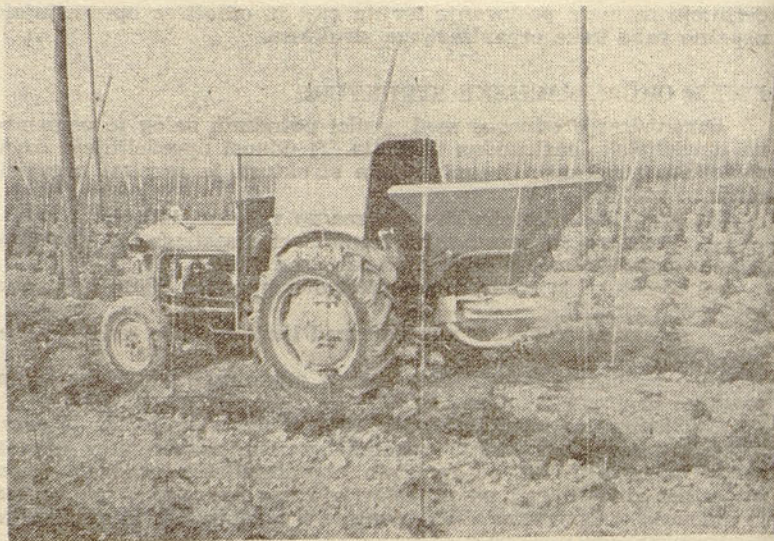
Javna licitacija bo v torek dne 15. 6. 1982 ob 8. uri v sejni sobi Hmezada v Žalcu, ul. Žalskega tabora 1/I.

Dražitelji so dolžni pred pričetkom dražbe položiti varščino v znesku 10 % od izključne cene. Po opravljeni dražbi bo s kupcem v 15 dneh sklenjena kupna pogodba. Kupec je dolžan celotno kupnino poravnati prodajalcu takoj ob podpisu pogodbe. V kolikor kupec v navedenem roku celotne kupnine ne plača, bomo razpisali ponovno licitacijo in mora prvi dražitelj plačati stroške ponovnega razpisa in nadomestiti ev. razliko pri ponovni doseženi kupnini.

Kupec je dolžan razen kupnine plačati vse stroške kupne pogodbe, zemljiškoknjižni prenos lastništva, geodetsko odmero in prometni davek od nepremičnin.

Vse informacije lahko zainteresirani dobijo v Zemljiškem oddelku Hmezada v Žalcu, Hmeljarska ul. 3/II.

Uradne ure za stranke so vsak ponedeljek in sredo.

Gnojimo smotrno

HMEZAD
CELJSKA MESNA INDUSTRIJA
Celje

Komisija za ocenitev osnovnih sredstev

Licitacija

1 kom Telefonska centrala TIP SATC 4/30/4	20.000,00
Večje število garder. omari (kovinske) kom a	200,00
1 kom motorno trokolo s komoro — TOMOS	2.300,00
3 kom elektromotor 7,5 kW — pokvarjen	2.500,00
1 kom elektromotor 2 kW — pokvarjen	1.000,00
1 kom elektromotor 4,2 kW	2.500,00
2 kom elektromotor 1,1 kW	1.000,00
1 kom elektromotor 2,2 kW — pokvarjen	500,00
1 kom elektromotor 1 kW — pokvarjen	500,00
1 kom elektromotor 0,33 kW — pokvarjen	500,00
1 kom elektromotor 0,75 kW — pokvarjen	500,00
1 kom elektromotor 2,8 kW	1.000,00
1 kom elektromotor 2 kW	2.000,00
3 kom hladilni kompresor z motorjem	3.000,00
1 kom hladilna omara 1000 l komplet	5.000,00
1 kom reduktor	2.000,00

Licitacija bo 7. junija 1982 v DO Celjska mesna industrija ob 10. uri.

Gnojimo koruzo

Koruznemu posevku mora biti za veliko količino organske snovi, ki jo je sposoben nakopičiti, dostopna izdatna zaloga hranilnih snovi v tleh.

Ob začetnem razvoju koruze, ki je počasen, rastline ne potrebujejo veliko hranil. Pač pa se potreba po hranilih izredno poveča v drugi polovici junija, ko začno rastline bujno rasti in traja skoraj do polne zrelosti.

Na pomanjkanje hranil v tleh reagira koruza z dobro vidnimi znaki, ki pričajo o neustreznosti prehrani.

Ce primanjkuje dušika, ostanejo rastline majhne in oblikujejo le majhno listno površino. Listi so svetlo zelene do rumenkaste barve, spodnji listi začnejo odmirati od listnega vrha navzdol in se posušijo. Slabo se oblikujejo storži in nastavek zrn na storžih. Enaki ali podobni

znaki se lahko pojavijo tudi pri hudi in dolgotrajni suši. Pomanjkanje dušika je najbolj pogosto na lahkih plitvih tleh, če obilno pomladansko ali zgodnje poletno deževje izpere dušik iz zalog v zemlji oziroma dušik, ki je bil pred setvijo ali ob setvi potrošen v obliki rudninskega gnojila.

Pri pomanjkanju fosforja rastline počasi rastejo in ostanejo nižje, listi pa so škrlatno rdeči, storži so slabo oplojeni, zrnje ostane drobno.

Najznačilnejši znak nezadostne prehrane s kalijem je odmiranje tkiva ob robovih listov. Tam se najprej pojavijo rumenkaste pege, ki se kasneje razširijo in spojijo ter zajemajo vso vrhno polovico lista, razen tkiva ob glavni žili. Nekoliko več kalija rabi silažna koruza.

Pri obilnem gnojenju z dušikom so rastline bujne in razvijejo široke temno zelene liste. Pretiravanje pri gnojenju z dušikom se pozna v zakasnelem dozorevanju in večji občutljivosti rastlin za bolezni.

Količina gnojil je odvisna od naravne rodovitnosti tal in od ravnih pridelka, ki jo omogočajo podnebni rastni dejavniki.

Ce je le mogoče, pognojimo koruzo pred temeljno obdelavo z 200—300 q hlevskega gnoja na hektar. Če s hlevskim gnojem ne gnojimo, povečamo količine hranil z mineralnimi gnojili, in sicer: 50 kg dušika in fosforja več na ha in 100 kg kalija več na ha.

Potrebe koruze po čistih hranilih:

Pridelek	Dušik	Fosfor	Kalij
zrnje 60—80 q	70—140	60—80	100—140
zrnje nad 80 q	100—150	80—100	120—160
silaža 400—500 q	70—140	60—80	100—140
silaža nad 500 q	110—160	60—100	120—160

Ob spomladanskem oranju damo 500 kg NPK 8-16-22 ali NPK 7-14-21, ostali dušik pa dognojemo še v dveh obrokih. Ko ima koruza 5 do 6 listov, gnojimo s 30 % vsega potrebnega dušika v obliki KAN-a (200 kg na ha), preostali del dušika pa damo, ko ima koruza 8 do 10

listov v obliki uree (200 kg/ha). Dognojevanje z ureo, ki ima daljše delovanje, nudi koruzi dovolj dušika v juliju in avgustu, ko le-ta najintenzivneje raste.

Strokovna služba
KZ Savinjska dolina Zalec

V novih kabinah je traktorist zavarovan pred škodljivimi vplivi škropiv.

Koriščenje travnikov

Ugotovljeno je, da z dosedanjim pridelovanjem krme na travnatem svetu ne moremo biti zadovoljni niti s količino, še manj pa s kakovostjo pridelane krme. Za intenzivno travniško proizvodnjo moramo imeti na razpolago travno rušo, ki bo sposobna proizvesti v rastni dobi vsaj 4000—5000 kSE/ha. Da pa bo dala tako hranilno vrednost, mora biti ruša tudi odličnega botaničnega sestava, sestavljena iz vrst trav in detelj, ki dobro prenašajo gaženje in večkratno rabo. Proizvodnost travne ruše močno zmanjšuje delež zeli in plevelnih vrst trav.

Ce bomo hoteli zadostiti vedno večjim potrebam naše govedoreje po kakovostni in ceneni voluminozni krmni, se bomo morali lotiti obširne intenzifikacije travnega sveta, saj nam dolgoletne strokovne raziskave kažejo, da je proizvodni potencial našega travinja vsaj 100 % večji od tega kar nam travinje danes daje.

Raziskave so pokazale, da pridelke na travnikih lahko hitro in močno povečamo že z zadostnim gnojenjem ter s pravilno in skrbno rabo. Močno uničeno rušo pa je potrebno obnoviti z minimalno površinsko obdelavo, gnojenjem in setvijo semena ustrezne mešanice rodovitnejših sort detelj in trav.

Izkušnje iz prakse nas učijo, da vsaka še tako kakovostna travna ruša ne ostane dolgo kakovostna in visoko produktivna, če jo primerno ne oskrbujemo in pravilno ne izkoriščamo.

Na slabo založenih tleh s hranili se hitro razširijo manj vredne rastlinske vrste, ki iz ruše iz-

rivajo kakovostne vrste metuljnic in trav. Na površinah, kjer dobre vrste še niso povsem izginile iz travne ruše, lahko z ustreznim gnojenjem hitro povečamo pridelke, hkrati pa močno izboljšamo tudi botaničen sestav ruše.

Preprečevanje zapletenosti travne ruše mora biti prav tako naša stalna skrb. To dosežemo s strokovno pravilnim izvajanjem vseh agrotehničnih ukrepov (pravilno gnojenje, pravilna obremenitev in tehnika paše ter košnje, setev pravilno izbranih trav pri zasajenih travnikih).

S staranjem trave se vsebnost hranilnih snovi v njej hitro zmanjšuje, zato z zgodnejšo in pogostejšo košnjo predvsem izboljšamo kakovost pridelane krme. Strokovnjaki priporočajo košnjo 4 do 7 tednov stare trave, ker s takšnim načinom izkoriščanja travnikov dosežemo največje pridelke hranilnih snovi. Dovolj zgodnja prva košnja v fazi latencije do začetka cvetenja, omogoča, da lahko na sedanjih dvokosnih travnikih pokosimo tri, celo štiri odkose kakovostne krme. Seveda pa je potrebno redno dognojevanje. Po vsakem odkosu potrosimo vsaj 40—50 kg čistega dušika na hektar (to je 75—110 kg 27 % KAN-a). Čim prej kosimo, toliko več surovih in prebavljivih beljakovin in mineralnih snovi vsebuje krma. S poznejšo košnjo se v krmni večja delež neprebavljivih snovi.

Na naravnih travnikih moramo prvič kositi, ko so trave, ki prevladujejo, v fazi latencije do začetka cvetenja. Deteljišča in trav-

(Nadaljevanje s 7. strani)

niko z večjim deležem metuljnic kosimo prvič med brstenjem in začetkom cvetenja detelj. Zasejane trave in travno deteljne mešanice moramo kositi nekoliko prej kot naravne travnike, ker je njihova rast bujnejša. Kosimo, ko so glavne vrste trav v mešanici v fazi bilčenja do latenja. Na podlagi travniških poskusov je ugotovljeno, da je pri nas že ob srednje intenzivnem gnojenju (osnovno gnojenje s 40 kg N, 80 kg P₂O₅ in 10 kg K₂O ter dognojevanje s 30 kg N/ha po vsaki košnji) možno preiti z dvokosne na tri do štiri kosno rabo.

S povečanjem števila košenj se količina pridelka bistveno ne poveča, pač pa se močno poveča pridelek hranilnih snovi, saj vsebuje seno ob dvokosni rabi le 8,0 % surovih beljakovin in 312 SE, medtem ko mrva 3–4-kratne košnje vsebuje v povprečju 12,7 % surovih beljakovin in 404 SE. Največje pridelke hranilnih snovi lahko dosežemo s 5–6-kratno košnjo oziroma pašno.

Travinje predstavlja veliko rezervno v beljakovinah. Medtem ko v letnem obdobju na dobri paši

ali pokladanju mlade zelene krme v hlevu dosežemo običajno ugodno preskrbo z beljakovinami, je v zimskem obroku manjko beljakovin v obroku za molzne krave ali pitance vedno bolj pogost in vedno težje rešljiv zaradi pomanjkanja močnih krmil in drugih dodatkov z visoko vsebnostjo beljakovin.

Pri večkratni košnji ali paši bi bilo potrebno vsaj del pridelka silirati, ker s sušenjem težko uspemo pospraviti vso travo v času ugodne prebavljivosti ter visoke beljakovinske in energetske vrednosti.

Siliramo, ko so trave v fazi latenja. Pridetek trave v fazi latenja je na dobro gnojenih travnikih že dovolj visok, razmerje med sladkorjem in beljakovinami pa tudi že v zmerno uveli travi dovolj ugodno, da je s stališča fermentacije trava v tej fazi primerena za siliranje. S cvetenjem trave se sicer tudi nevela rezana trava dobro silira, vendar je prebavljivost, energetska vrednost in vsebnost beljakovin v krmi že prenizka.

Strokovna služba KZ

JOŽE ERJAVEC — absolvent Biotehniške fakultete v Ljubljani

POSTOPKI Z GNOJEM IN UREJENOST GNOJIŠČ

Živalski iztrebki so za živinorejo stranski proizvod, ki ga lahko koristno uporabimo v rastlinski proizvodnji. Rastline potrebujejo za svojo rast dušik (N), fosfor (P), kalij (K), kalcij (Ca), magnezij (Mg), žveplo (S) in mikroelemente (Fe...). Vse te snovi se nahajajo v živalskih iztrebkih, vendar v različnih količinah. Da pa bodo rastline z gnojem pridobile čimveč hranilnih snovi, je pomembno, kako gnoj skladiščimo ter kdaj in kako gnojimo. Pri napačnem ravnanju z živalskimi odpadki izgubimo namreč veliko hranilnih snovi, poleg tega pa lahko le-ti močno onesnažijo vodo in zrak ter tako krogrožajo zdravje ljudi in živali. Živalski iztrebki so lahko v različnih oblikah. Dodana jim je lahko stelja, voda in drugo. Za posamezne oblike se uporabljajo naslednji izrazi:

— čvrsti ali hlevski gnoj ali kar gnoj — so živalski iztrebki pomešani s steljo

— gnojnica — je seč živali in tekočina, ki se izceja iz gnoja

— gnojevka — mešanica živalskih iztrebkov, vode in malo ali nič stelje

— tekoči gnoj — mešanica treh živalskih iztrebkov in urina v naravnem razmerju

Vsebnost hranilnih snovi v živalskih odpadkih je odvisna predvsem od oblike iztrebkov, od načina in vrste prehrane živali ter od vrste in količine nastilja. Na naših zasebnih kmetijah močno prevladuje sistem čvrste ali hlevskega gnoja. Zato najprej pogledimo, kako je z vsebnostjo hranilnih snovi v hlevskem gnoju. Sveži goveji hlevski gnoj vsebuje približno 25 % suhe snovi (SS), 0,6 % N, 0,7 % K in 0,3 % P; sveži prašičji gnoj je bogatejši s fosforjem in ima manj kalija. Gnojevka, ki vsebuje 10 % SS vsebuje približno 0,5 % N, 0,2 % P, 0,5 % K. To se pravi, da je v 100 kg svežega hlevskega gnoja približno 6 kg čistega N, 3 kg čistega P in 7 kg čistega K; v 1000 kg

sveže gnojevke, ki pa vsebuje več vode, pa je 5 kg čistega N, 2 kg čistega P in 5 kg čistega K. V organskem gnoju je več mikroelementov kot v umetnih gnojilih. Predvsem pa je za zemljo koristna organska masa, ki je v umetnih gnojilih ni. Humus namreč izboljšuje zračnost zemlje in njen kapilarni sistem ter tako blazi spremembe v vlažnosti in strukturi tal. Poleg tega je humus tudi izvor hranil za mikroorganizme, ki so v zemlji nujno potrebni. Pri tem moramo omeniti še to, da imata fosfor in kalij iz organskega gnoja približno isto hranilno vrednost kot fosfor in kalij iz umetnega gnoja. Dušik iz organskega gnoja se izkorišča le polovično tako dobro kot iz umetnih gnojil.

Med skladiščenjem gnoja se hranilne snovi izgubljajo predvsem z izpiranjem in s plini. Večina gnojšč s čvrstim gnojem je na prostem. Tako padavine raztapljajo hranilne snovi, ki so v gnoju. Če ni gnojšče urejeno tako, da bi tekočina, ki se izceja iz gnoja, tekla v gnojno jamo, izgubimo na ta način precej hranil, predvsem kalija. S plini se izgublja predvsem dušik. Le-ta lahko izhlapeva v obliki amoniaka ali kot sam plin dušik. Če je gnoj dobro stlačen in v debeli plasti, se s plini izgubi malo hranil, če je gnojšče zrahljano, se te izgube lahko povečajo za tri do štirikrat. Poleg tega pri gnojščih brez gnojne jame odteka vsa gnojnica, ki je bogata predvsem na kaliju in dušiku.

Pri sistemu gnojevke ne pride do večjih izgub kalija in fosfora, če je jama vodotesna. Dušik se tudi tu izgublja z izhlapevanjem, predvsem pri mešanju gnojevke. Izgubam hranilnih snovi v gnoju se v praksi ne moremo izogniti, lahko pa jih močno zmanjšamo s primerne urejenim gnojščem. Poleg velikih izgub, ki nastanejo pri urejenih

(Nadaljevanje na 9. strani)

KOMASACIJA NA GOMILSKEM POLJU

SLOVENIJA JE ALPSKA DEŽELA, KI IMA POLEG IRSKE IN SVICE V STRUKTURI ZEMLJIŠČ NAJMANJ NJIVSKIH POVRŠIN V EVROPI. ZARADI HITRE URBANIZACIJE IN INDUSTRIALIZACIJE V POVOJNEM OBDOBJU PA SE NAPREJ UPADA DELEŽ KMETIJSKIH POVRŠIN.

Da bi tako izgubljena zemljišča nadomestili in vsaj delno ohranjali fond kmetijskih površin, smo regulirali potok Boljsko, ki je na področju gomilskega polja ob dolgotrajnih nallivih poplavljal in s tem ogrožal kmetijsko proizvodnjo.

Po regulaciji je ostala nezastuta stara struga Boljske, ki jo je bilo potrebno zasuti, saj je s svojimi rokavi zajemala velik del neizkoriščenih površin. Ob njej je rastle grmičevje, vrba, jelša, topol in tudi drugo gozdno drevje. Sama regulacija Boljske je razdelila lastnike kmetijskih površin na levo in desno stran reke Boljske.

Da bi zemljišče usposobili, je bilo potrebno okrog 45.000 kubnih metrov zemlje, potrebno je bilo planiranje zemljišč oz. zasipanje v dveh fazah, da je ostal gornji aktivni del humusa sposoben za kmetijsko proizvodnjo. Sama komasacija zajema 167 ha zemljišč, od tega 24 ha družbenih.

Potrebo po komasaciji so čutili najbolj kmetje, saj se je za njo odločilo 79 odstotkov lastnikov zemljišč. Pred uvedbo komasacije je bilo na tem območju 589 parcel, po komasaciji pa je praviloma vsak od 180 lastnikov prejel po eno parcelo.

Vzporedno z izvedbo komasacije so bile izdelane nove poti v dolžini 12.500 m, tako da ima vsaka parcela svoj dostop. Kmetje so delno sodelovali s prevozi, dočim je ostala dela opravila težka mehanizacija. Vsa navedena dela so bila opravljena pozimi, tako ni bilo izpada na proizvodnji.

Po programu naj bi bilo na komasacijskem področju od 70 do 90 ha hmelišč, in 7 ha zemljišč vključenih v intenzivno poljedelsko proizvodnjo. Zemljišča se nahajajo v prvi pedosekveni in so sposobna dajati visoke pridelke. Že v preteklem letu smo na teh površinah dosegli od 70 do 90 q korusa, kar nas uvršča v sam jugoslovanski vrh.

Komasacijski postopek je izvedel Geodetski zavod Ljubljana, vse zemljiške operacije pa KZ Savinjska dolina Zalec na podlagi elaborata Inštituta za hmeljarstvo Zalec.

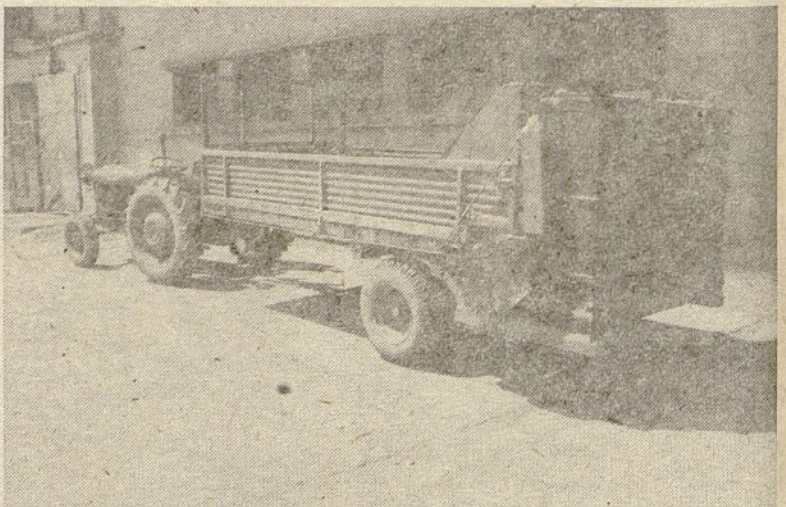
Vsa dela, ki so izvedena v sklopu komasacije, agromelioracij in vseh ostalih agromelioracijskih postopkov, bodo omogočila na parcelah večjo in intenzivnejšo proizvodnjo, boljšo izkoriščenost strojev in doseganje višjih pridelkov, kar bo dalo tudi večji dohodek združenim kmetom.

Komasacije in ostale agrarne operacije zahtevajo v skladu z našo usmeritvijo nove posege, da se omogoča boljša obdelava tudi v obrobni hribovitih predelih.

Strokovna služba
KZ Savinjska dolina

OGLAS

Prodajam obiralni stroj za hmelj znamke Alais. Informacije na telefonski številki 724-046.

Pokladalec silaže inovatorja Vikija Podbregarja na Žovneku si je ogledalo že več živinorejcev iz Slovenije.

Novosti zakona o delovnih razmerjih

(Nadaljevanje in konec)

Uskladitev z določbami zakona o združenem delu in potrebe po zaostrovanju delovne discipline narekuje spremembo zakona tako, da delavci morajo določiti obveznost izrekanja disciplinskega ukrepa prenehanja delovnega razmerja v primerih neopravičenega izostajanja z dela. Delavci morajo določiti v samoupravnih splošnih aktih tudi druge primere, v katerih se mora izreči disciplinski ukrep prenehanja delovnega razmerja v zvezi s taksativno naštetimi vrstami hujših kršitev delovne obveznosti v noveli, lahko pa določijo primere, za katere se disciplinski ukrep prenehanja delovnega razmerja izreče fakultativno.

*

V zvezi z zagotavljanjem čim boljše delovne discipline delavcev naj se določi, da v primerih kadar je izrečen disciplinski ukrep prenehanja delovnega razmerja, lahko odloži izvršitev ukrepa le delavski svet.

*

Določbe o odškodninski odgovornosti je potrebno uskladiti z določbami zakona o združenem delu. Novela zakona določa, da obstoj škode in okoliščine, v katerih je nastala, koliko znaša in kdo jo je povzročil, ugotovi organ temeljne organizacije, določen v samoupravnem splošnem aktu. Šele če delavec ne povrne škode, ugotovljene na ta način, lahko uveljavljajo delavci temeljne organizacije odškodnino pri sodišču združenega dela.

*

Za učinkovitejše izvajanje suspenza naj se določi, da je suspendirani delavec lahko v času suspenza prerazporejen na katera koli dela oziroma naloge v temeljni organizaciji združenega dela.

*

Sedanja zakonska ureditev omogoča, da gre delavcu, ki je odstranjen z dela iz temeljne organizacije združenega dela in prejema v tem času nadomestilo osebnega dohodka, ki je enako polovici zneska povprečne mesečne akontacije osebnega dohodka v preteklih treh mesecih, pravica do izplačila razlike do polnega zneska osebnega dohodka tudi, če mu je izrečen z dokončno odločbo, disciplinski ukrep (razen disciplinski ukrep prenehanja delovnega razmerja), kar pa je v nasprotju z načeli kaznovalne politike in nagrajevanja po delu.

Zato naj te pravice nima delavec, ki mu je izrečen z dokončno odločbo disciplinski ukrep za hujšo kršitev delovnih obveznosti, zaradi katere je bil odstranjen z dela iz temeljne organizacije.

*

Tudi delavcu, ki je neopravičeno izostal z dela brez namena, da se vrne na delo v temeljno organizacijo združenega dela, po sedanjih predpisih preneha delovno razmerje z dokončnostjo disciplinskega ukrepa prenehanja delovnega razmerja, kar povzroča temelj-

nim organizacijam velike težave.

Zakon naj torej določi, da se šteje, da delavcu, ki neopravičeno izostane z dela, delovno razmerje preneha z dnem, ko je nehal delati v temeljni organizaciji, če se do konca disciplinskega postopka ne vrne na delo.

*

V cilju povečevanja možnosti za zaposlovanje mladih kadrov in za zviševanje izobrazbene strukture delavcev je predvideno, da pristojni organ temeljne organizacije lahko da soglasje, da delavec, ki je izpolnil pogoje za polno osebno pokojnino, nadaljuje delovno razmerje pod pogojem, da ugotovi, da se na oglas oziroma javni razpis del in nalog, ki jih opravlja delavec, in ki so bile objavljene 3 mesece pred tem, ko le ta izpolni pogoje, ni prijavil kandidat, ki izpolnjuje razpisne pogoje. Oglas oziroma javni razpis morajo delavci ponavljati vsako leto, dokler se ne prijavijo kandidati, ki izpolnjuje razpisne pogoje.

*

Zaradi potrebe po zmanjševanju vseh oblik pogodbenega dela in upoštevajoč Dogovor o uskladitvi temeljnih kriterijev za urejanje dopolnilnega dela je potrebno v zakonu predvideti, da se pogodba o delu lahko sklene z delavcem le ob pogoju, da je podano predhodno soglasje temeljne organizacije združenega dela, v kateri je le-ta zaposlen. Predvideva se tudi možnost, da se pogodba o delu lahko opravlja le 60 dni v posameznem koledarskem letu.

*

Največ pogodb o delu z upoko-jenci je bilo sklenjenih za opravljanje administrativnih, strokovnih in drugih pogodbenih del, za katere bi bilo mogoče zaposliti nezaposlene mlade kadre. Zato in zaradi uskladitve z zakonom o združenem delu, naj se opravljanje del po pogodbi o delu z upoko-jenci omeji tako, da bodo upoko-jenci lahko opravljali delo po pogodbi o delu pod enakimi pogoji kot delavci.

NT

Na začetku letošnjega leta so bili z zgraditvijo skladiščne hale Notranje trgovine rešeni tudi poslovní prostori temeljne organizacije Veleprodaja, nove temeljne organizacije Sadeks in delovne skupnosti skupnih služb. Z njihovo izselitvijo iz nadstropja blagovnice so bile sproščene možnosti za razširitev prodajnih prostorov in obogatitev prodajnega programa obstoječih oddelkov DE Blagovnice, temeljne organizacije Maloprodaje. S tem bo kupcu dana možnost, da si bo bolj pregledno izbral blago.

Adaptacijska dela potekajo že tri mesece in bodo v kratkem zaključena. Letos mineva pet let od otvoritve Blagovnice.

M. K.

hmeljar

nepravilnim skladiščenjem gnoj-a in odtokanjem gnojnice iz-gubljajo gnojilne substance, ki jih je treba nadomestiti z vse dražjimi umetnimi gnojili.

Iz ankete sem izračunal, da je povprečno 12,6 glav velikih živali na kmetijo, če upoštevamo podatke iz literature, da ena glava velike živali izloči dnevno 16 kg urina in urin vsebuje 0,6 odstotka N in 1% K, je to 35 kg čistega N in 58,4 kg čistega K na leto ter 441 kg N in 735 kg K na kmetijo na leto. To je toliko kg dušika, kot ga je v 1.633 kg KAN-a in v 3.392 kg gnojila NPK (13:10:12). Ta primer pove, da bi s pravilnimi postopki z živalskimi odpadki lahko pridelali na kmetijah več gnojil, zraven tega pa bi zmanjšali onesnaževanje okolja.

HMEZAD ŽALEC
DO Kmetijstvo ŽALEC
TOZD Kmetijstvo Latkova vas — Prebold

razpisuje

LICITACIJO

za naslednja osnovna sredstva:

— trtoreznica inv. št. 23440

— zračni ogrejevalec Pekalo (peč za hmeljsko sušilnico) inv. št. 7728

— 11 kom. ventilatorjev za sušilnice hmelja (uporabni tudi za druge namene)

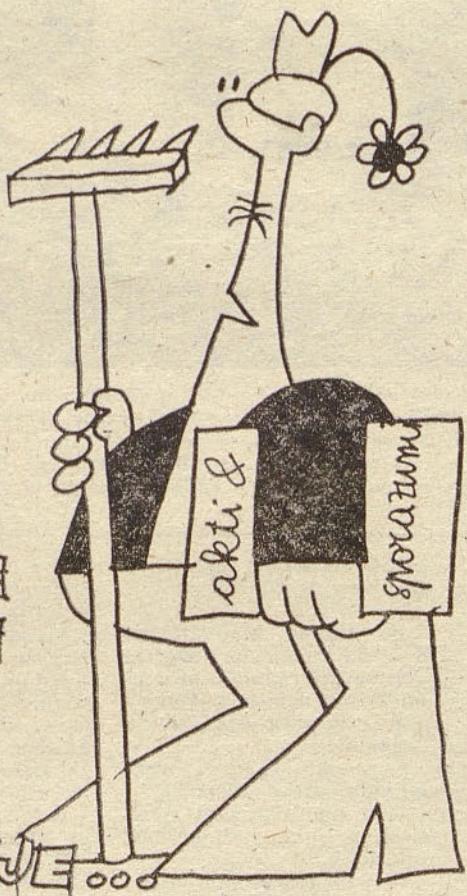
Pred pričetkom licitacije morajo zainteresirani položiti 10% varščino, računano od izklicne cene.

Licitacija bo dne 25. junija 1982 ob 8. uri v prostorih skupnih služb TOZD Kmetijstva Latkova vas.

Podrobnejše informacije dobite na sedežu TOZD v Latkovi vasi.

Kmetija je delovno mesto

IN TU JE TREBA PLAČATI TUDI SKUPNE SLUŽBE, PARAZITE IN DRUGE ORGANE ZA KASIRANJE

Čemu usmeritev SFRJ v izvoz

(Povzetek iz priloge delegatskega Poročevalca)

Ze ob sprejemanju družbenega plana Jugoslavije 1981—1985 je bilo očitno, da so plačilno bilančne ne devizno bilančne možnosti države poslabšane in da bodo pogoji najemanja tujih kreditov bistveno težji kot v prejšnjem planskem obdobju. Poleg trajne potrebe po večji vključitvi združenega dela Jugoslavije v ekonomske odnose s tujino je to neposredno narekovalo, da so ekonomski odnosi s tujino objektivno postali ključni omejitveni dejavnik celotnega družbenoekonomskega razvoja v naslednjem srednjeročnem obdobju.

To je predvsem izhajalo iz dejstva, da je izvoz blaga v preteklem srednjeročnem obdobju rasel bistveno počasneje od predvidevanj in da je v zadnjih letih izvoz na konvertibilna območja realno padel. Zmanjšani devizni priliv ni zadoščal za pokrivanje znatno večjega uvoza, zaradi česar je v preteklih letih bistveno porasel deficit plačilne bilance, ki ga je bilo potrebno pokrivati z inozemskimi sredstvi.

Čeprav smo z zmanjšanjem uvoza plačilno bilanco relativno izboljševali (deficit 3,7 milijarde \$ leta 1979 iz 2,3 milijarde \$ leta 1980) so se vzporedno izredno poslabšali pogoji na tujih trgih kapitala.

Vse to je povzročalo visok porast zadolženosti Jugoslavije od 2,35 milijarde \$ v letu 1970 na 6,58 milijarde \$ v letu 1975, leta 1980 pa je dosegla 19 milijard dolarjev. V obdobju 1976—1980 je dolg države torej rasel znatno hitreje od rasti družbenega proizvoda in tekočega deviznega priliva.

Ob sorazmerno večjem zadolževanju v tujini torej niso bili doseženi ustrezni rezultati v povečevanju tekočega deviznega priliva in so se ta sredstva pretežno uporabljala za finalno potrošnjo na domačem trgu.

V obdobju 1976—1980 je bilo za pokritje deficita tekoče plačilne bilance in za plačilo dospelih obveznosti uporabljenih okrog 16,6 milijarde \$ inozemskih kreditov. V odnosu do sredstev za razširitev materialne osnove združenega dela je ta obveznost znašala okrog 47 odstotkov. Porast celotnega deviznega priliva od izvoza blaga in storitev ter neto priliv nakazil iz tujine bo v letu 1981 in 1982 premajhen za odplačilo dospelih obveznosti za vračilo posojil.

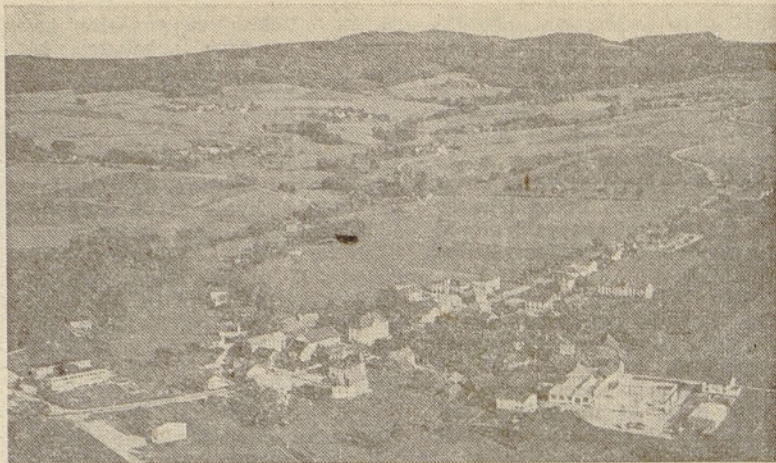
Ce bi izvoz v letih 1983—1985 redno naraščal za 8%, bi nadaljna odplačila angažirala okrog 84% letnega prirasta deviznega priliva od izvoza ter neto priliva nakazil.

Zato v obdobju 1981—1985 ni mogoče računati na neto priliv sredstev iz tujine. Potrebno bo izpeljati takšno dinamiko zadolževanja v tujini, ki bo stanje dolgov zmanjšala od približno 21,3 milijarde \$ v letu 1982 na približno 20,3 milijarde \$ v letu 1985. Tako bi se stanje zadolženosti letno zmanjševalo za 1% na točko.

Glede na dinamiko dospelih obveznosti do tujine in glede na stopnjo izpolnjevanja devizno-bilančne projekcije v naslednjih letih, lahko pride celo do ogrožanja mednarodne likvidnosti države.

To nam torej narekuje stalno povečevanje zvoza ob zmanjševanju uvoza.

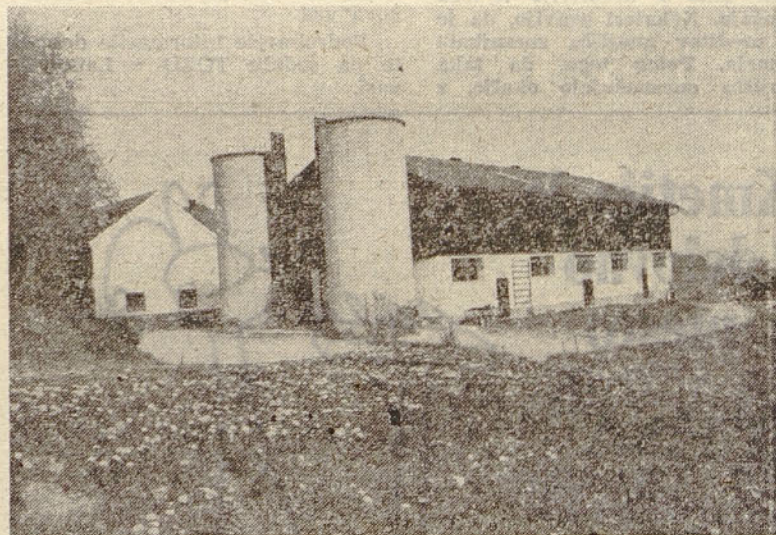
Edo Krajnik

Gornjeavstrijska pokrajina

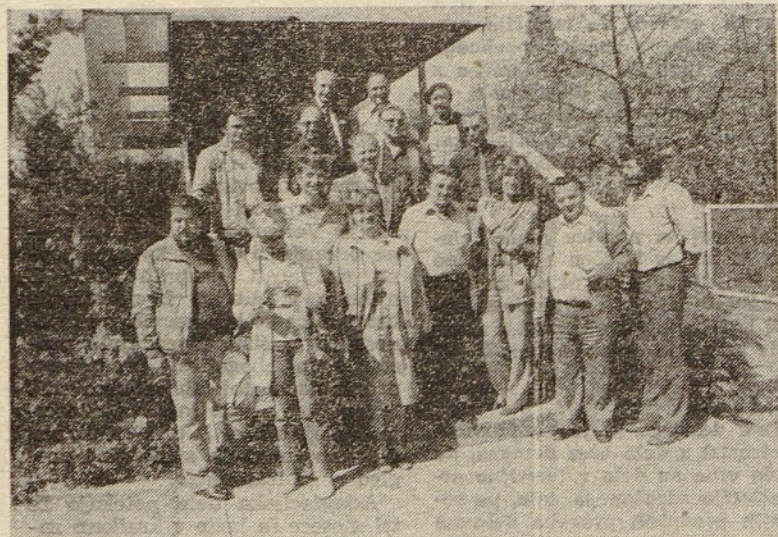
Delček sejma — traktorji vseh vrst in firm

Na vzorno urejeni kmetiji v Mettmachu v okolici Rieda v Gornji Avstriji imajo hlev na odplakovanje. Travnike gnojijo z gnojivko. Ker je preveč dušika, se je regrat tako razbohotil, da je popolnoma prerasel travnike, ki so bili rumeni čez in čez. Takim travnikom manjka fosfor, ki ga na veliko propagirajo v želji popraviti zamujeno.

Kmetijski sejem v Riedu

Sekcija kmetijskih novinarjev pri DNS in Sekcija poljoprivrednih novinarov Hrvatske sta organizirali za svoje člane od 16. do 19. maja ogled mednarodnega kmetijskega sejma v Riedu, bližnjih kmetij in obisk gradiščanskih Hrvatov

Novinarji po ogledu sejma na razgovorih o strojnih skupnostih na kmetijski zbornici v Riedu.

SOZD HMEZAD ZALEC DS Skupne službe

po sklepu komisije za delovna razmerja objavlja delitve in vrednotenja dela naslednja dela in naloge:

1. programiranje sistema Pogoji:
  - visoka šolska izobrazba ekonomske smeri,
  - 4 leta delovnih izkušenj na enakih ali podobnih delih,
  - poznavanje metod de-

la na področju delitve doodka in metodologije vrednotenja del.

Kandidati naj pošljejo napisane prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev na naslov: SOZD Hmezad Zalec, delovna skupnost Skupne službe — komisija za delovna razmerja Zalec, Žalskega tabora 1.

Rok za prijave je 15 dni po objavi.

O izbiri bomo kandidate obvestili v zakonitem roku.

Nepričakovano, po kratki toda neizprosni bolezni, nas je zapustil sodelavec Alojz Brglez. Od pokojnika, ki se je rodil pred 70 leti v Babovem pri Ponikvi, smo se poslovili 16. aprila na Mestnem pokopališču v Celju.

V našo delovno organizacijo, takratno Mesno vrtarijo, se je vključil leta 1949 kot obratni mizarški mojster. Štirinideset let, vse do prerane smrti, je deloval v naši delovni skupnosti. Med sodelavci je bil priljubljen, velik ugled pa si je pridobil predvsem s poštenim in vestnim delom. Čeprav visokokvalificiran v lesni stroki, dela ni izbiral. Bil je družaben in družbeno aktiven delavec, večkratni član samoupravnih organov in sindikalne organizacije. Redno je sodeloval v vseh delovnih akcijah in ostalih prireditvah.

Za njegovo vzorno dolgoletno delo v podjetju smo mu hvaležni. V spominu nam bo ostal kot vzoren, ustrežljiv in preudaren sodelavec in tovariš.

Delavci Vrtnarstva

Leto je naokrog in že je pred mladimi nova sezona mladinskih delovnih akcij ali brigad, kot smo jim rekli včasih in jim tudi še danes največkrat Akcije za pripravo so v polnem teku, dela je dovolj, dovolj bo moralo biti tudi pridnih rok, pripravljenih prijeli za lopato, kramp in samokolnico — najpogostejše delovno orodje brigadirjev. Brigadirji — nekdanji, sedanjí in seveda bodoči — imamo tudi svoj praznik. To je 1. april. Tega dne, leta 1946 se je uradno pričela gradnja železniške proge Brčko-Banoviči, pri kateri so množično sodelovali takratni mladinci — brigadirji. Vsa ta leta po vojni se mladi množično udeležujejo delovnih akcij, zveznih, republiških in lokalnih, ki nedvomno doprinašajo velik delež k hitrejši izgradnji najpomembnejših gospodarskih objektov, prometnih poti, mest, komunalnih objektov, nasipov itd.

Pred dobrimi 20 leti sem tudi sama sodelovala v eni od zveznih mladinskih delovnih akcij pri izgradnji temeljev velike tovarniške hale v Srbiji. Tudi po tolikih letih se še vedno rada spominjam takratnega brigadirskega življenja, ki je bilo verjetno malce drugačno kot je sedaj.

Odhod slovenskih brigadirjev je bil organiziran iz Ljubljane, od koder smo se odpeljali z vlakom do končne železniške postaje, od tu do brigadirskega naselja so nas prepeljali s tovornjaki. Brigadirsko naselje je bilo kakšne pol ure peš hoje oddaljeno od mesta, v njem sta bili dve leseni baraki, odprta pokrita jedilnica in šotori. V lesenih barakah smo bivala dekleta, v šotorih pa fantje — majhen privilegij za dekleta. Vseh skupaj nas je bilo okrog 150 (točnega števila se ne spominjam). Poleg slovenske brigade so bile tu še srbska, hrvaška in makedonska, od prvega dne smo bili vsi skupaj brigadirji v enakih sivozelenih brigadirskih oblekah in vsi pripravljeni poprijeti za delo na delovišču novega tovarniškega objekta.

Kakšen je bil delovni dan v brigadi? Vstajati je bilo treba zelo zgodaj in to ob pol petih zjutraj. Po jutranji toaleti je sledila obveza na 15-minutna telovadba, to najbrž zato, da bi se dōdobra zbudili. Sledilo je pospravljanje, zajtrk, zbor, dvigovanje zastave in odhod na delovišče. Delali smo intenzivno od 6 do 7 ur, če pa norma ni bila dosežena, tudi več. V začetku je bilo veliko žuljev na rokah, kasneje so se nam dlani utrdile, ob vsakodnevnem ugotavljanju rezultatov — doseganju in preseganju norme, smo tudi na žulje kmalu pozabili. V nas je vladal tekmovalni duh, kdo bo več naredil in nihče ni hotel zaostajati. Spominjam se, da je bilo tisto poletje zelo vroče in je bilo kar težko delati v takšni vročini, česar nismo bili vajeni, kljub temu smo zdržali in postavljeni plan tudi presegli.

Ob večerih smo po vsakodnevnem zboru običajno še malo poseleli skupaj, kakšno zapeli, poklepali, ob 9. zvečer pa legli k počitku, kajti naslednji dan je bilo potrebno zopet zgodaj vstati.

In prosti čas? Tega smo izkoristili za razne aktivnosti: kulturne,

športne, ogledali smo si mesto, staro tovarno, katere nove temelje smo gradili, nadalje smo si ogledali spominski park žrtvam NOB in še druge zanimivosti. Organizirali smo razne tečaje, tekmovanja in kulturne prireditve v naselju. Od tečajev se spominjam, da smo organizirali tudi šoferskega, kjer smo se praktične vožnje učili kar na 3,5 t tovornjaku. Ob zaključku tečaja je vsak prejel potrdilo in na to potrdilo sem bila zelo ponosna, imela sem se že za »pol šoferja«, a od »ta pravega« izpita sem bila še zelo daleč.

En mesec je kar hitro minil, za marsikoga prehitro. Na železniški postaji, kjer smo bili vsi zbrani in čakali na vlake, ki nas bodo odpeljali vsakega v svojo smer, se je ob stiskanju rok marsikomu orosilo oko in utrnila solza. En mesec smo preživeli skupaj, delali skupaj, bili smo eno — bili smo bri-

gadirji. Slovo ni bilo lahko, tako kot nobeno slovo to ni.

Ob koncu še nekaj v spodbudo mladim, posebno dekletom, ki imajo najbrž večje težave s starši, predno jih pregovore in prepričajo, da se sprijaznijo z njihovim odhodom v brigado. Takšne probleme smo imeli tudi včasih. Ko sem mami prvič omenila svojo željo, da bi šla čez počitnice v brigado, o tem sploh ni hotela nič slišati. Ščasoma se je z mojo odločitvijo sprijaznila in ko sem se vrnila je bila vesela, da sem se vrnila cela in zdrava. Moje roke so ji bile v dokaz, da se je v brigadi zares delalo.

Besede, ki sem jih zapisala v naslovu, naj bodo izziv kakšnemu mlademu Hmežadovemu brigadirju, da opiše brigadirsko življenje sedanjega časa, se pravi po 20-tih letih.

-j-

Športna dejavnost v KZ Drava Radlje

Delavci KZ Drava se redko udeležijo športnih manifestacij v Hmežadu, dokaj aktivni pa smo v okviru občinskih dogajanj. V letu 1981 smo prvič sodelovali na občinskih sindikalnih igrah, ki obsegajo 8 panog. Glede na to, da smo se delavci v KZ Drava še dokaj slabo poznali, smo v prvem letu sodelovali v štirih panogah in zasedli med 31 ekipami solidno 10. mesto. Leta 1981 nam je dalo polet za bolj organizirano delo in sklenili smo, da bomo organizirano sodelovali v vseh panogah, ki bodo razpisane v okviru sindikalnih športnih iger v občini.

Plod malo bolj organiziranega dela se je pokazal že v prvi panogi, smučanju, kjer smo v veleslalomu osvojili ekipno 1. mesto, pred posamezniki v različnih starostnih kategorijah, ki so se uvrstili na različna dobra mesta.

Ta uspeh pomeni dober zagon za druge panoge. Pomeni pa tudi da je v skupnosti moč, ki stimulativno vpliva tudi na gospodarsko življenje v DO.

Za leto 1982 načrtujemo tudi aktivnejše sodelovanje v športnem življenju SOZD z namenom, da se tesneje povežemo kot ljudje, ki pomenimo največjo kvaliteto v vsakem dogajanju.

Janez Hauser, ing.

Prvomajska nagradna križanka

500.- din
Marica OZIS, Valentina Orožna 8b, Sentjur pri Celju.

300.- din
Cita BARDORFER, Hmežad export-import Zalec.

100.- din
Malika HRIBERSEK, Hmežad, TOZD Tovarna krmil Zalec.

Janca KORBER, KZ »Savinjska dolina« — DSSS, Zalec.

Tatjana TEKAVC — brez naslova Nagrade dvignite v blagajni SOZD v Zalcu v juniju.

Čestitamo!

urednik

OGLAS

Prodám grebena in vrata za peč za hmeljsko sušilnico 16 m². Puncer Jože, Sp. Gorče 11, Bralslovce.

Razstava - Življenje okrog mene

V okviru praznovanja 113-letnice Taborskih kulturnih dni je na naši šoli razstava pionirske grafike, na kateri sodeluje 56 šol iz Slovenije. Razstavljenih je 218 grafik.

Kako lepo se znajo otroci izražati na likovnem področju, prikazujejo številne grafike, s katerimi so šolarji hoteli prikazati običaje, navade in življenje v svojih krajih. Učenci iz Savinjske doline so prikazali motive, ki so značilni le za ta del Slovenije. S kakšnim poudarkom in s koliko toplino je prikazan hmelj, traktorji ter ljudje, ki obdelujejo to naše zeleno zlato. Pogovor pravi: »Na otrocih se učijo starejši«. Morda je res, saj nihče od odraslih ne vidi tistega, kar opazi otroško oko in ustvari otroška roka. Priložnosti, kot je ta, ne bi bilo treba zapraviti, saj je tu še mnogo lepih grafik. Na primer

tiste s kurenti iz Maribora, pa tiste z domačo obrtjo, najde pa se tudi kakšno tihožitje, morda pa tudi šolski pretep, šport in prijateljstvo. Učenci seveda niso pozabili na številne poti partizanov in na druge dogodke iz NOB. Da, mnogo je stvari, ki jih ustvarijo malčki iz drugih in tretjih razredov in tistih, ki jih naredijo že starejši pionirji; obžudovanja vredni so izdelki, ki si jih lahko ogledate na tej razstavi.

Naši šoli in sploh Zalcu mnogo pomeni ta razstava, saj je del kulturnega življenja v našem kraju in seveda kratek opis naše lepote in z zanimivostmi polne Slovenije.

Razstava je odprta vse leto v času pouka v osnovni šoli Peter Sprajc-Jur v Zalcu. Oglejte si jo! Vabijo otroci, ki vas lepo pozdravljajo.

hmeljar

Sin je našel očeta

Hmeljišče.

Tri tisoč sadik drugoletnika.

Štrefa je. Delo, ki je za mnoge skoraj osovraženo.

Trije so v hmeljišču: oče, dvajsetletni sin Tone in petnajstletna Ema. Čedno dekle, prsato in lepo raščeno. Temnih oči, gosti kostanjevi lasje segajo daleč v zatilje.

Emina mati je invalid. Nekaj časa se je potikala po Nemčiji, staknila hudo revmo, ki ji je zvila roko in nogo. Nekdaj pa je bila na moč zapeljiva; nihče ne ve, kdo je Emin oče. Ko se bliža slabo vreme, takrat ostaja doma; revma naravnost pobesni, sliši, kako ji lomi kosti. Ob jasnih dneh pa rada gre iz kočice na sosedove njive.

Dohodki so skromni. Zato sta njivica in vrt nadvse skrbno obdelana. Najraje gre po kak dinar k Zalesniku. Zalesnik je škrt, toda njegova žena Neža je dobrega srca.

Zalesnik sicer toži, da mu peša vid, vendar je prvi opazil, da se med Emo in Tončkom nekaj godi. In šele ta večer ga je vzel v precep.

— Fant, Ema je vendar otrok! Zakaj pa se Brišnikovi Lenki izmikaš? Grunt imajo, tvojih let je. In očeta ima. Za Emo pa živ bog ne ve...

— Si pa spet pregloboko v glaž pogledal! se obregne žena.

— Ti si samo nekaj izmišljaš! zarobanti sin.

Tone nima na sebi kake posebne šarmantnosti. V besedah pa zna biti nežen. In ta nežnost je Emi segla v srce. Materi je kar naravnost povedala.

— Mama, zaljubila sem se. Ne verjameš?

— Verjamem. Tudi jaz sem se v tvojih letih. Pa ne v pravega. Kakor tudi ti ne. Zalesnikov Tone, kaj?

— Mhm. Pravi, govori mi, da me ima rad in da bom nekoč njegova žena.

— Smrkla! Jutri grem k socialni. Revica, saj niti osnovne šole nimaš. Zalesniki so bogati, midve pa sva revni kot cerkvena miš.

— Še dobra dva meseca in spričevalo osmega razreda bo v žepu. Na Zalesnikovo bogastvo pa se požvižgam. Mama, časi so se spremenili...

Bilo je kak teden ali dva po prvem maju, ko je Ema ljubemu potožila.

— Tone, že drugi mesec nisem bolna... Joj, kaj bo z menoj!...

— Odpravi. Poznam žensko, ki to dela. Plačam jaz. Ema!

— Nikoli! Zajoče in zbeži proti domu.

K Zalesniku ne gre več, čeprav jo mati nenehno priganja. Tudi s Tončkom je nekaj narobe. Kar naprej je zdoma, čemer in jezav je postal. Stari pa kot pravi lisjak v ženo.

— Zonegavil se je, nič drugega!

— Jaka, ne kliči vraga!

Nekega jutra Toneta ni več. Čakajo dan, dva, tri, mladega Zalesnika od nikoder. Hitijo v šolo, na milico, zaslišujejo; Ema ne prizna ničesar. Odgovor: odšel čez mejo s potrjenimi dokumenti. Vojsko je odslužil. Kaj še hočete.

— Kar si želela, to si dobila! je terentizila Emina mati. Je Zalesnikov?

— Da, mati...

V šoli so Emi govorili, naj gre naprej. Prav dober uspeh niso mačje solze. Bodo že staknili pomoč. Toda Ema ne verjame. Prerevna je, revež pa tudi danes nikamor ne pride. K Zalesniku ni hodila, raje je šla k Podkoritniku. Morala je zaslužiti kak dinar. In često je pozno zvečer prišla Zalesnica. Prinašala je denar, hrano. Spomnila se je svoje mladosti. Lepa je bila in dvoje pridnih rok je imela. Ničesar drugega.

Širom doline pa vik in krik: Žvajgarjeva Ema je noseč! Vsak čas bo rodila. Spet en pankrt več. Taka je današnja mladina. Seks, na seks je udarjena.

Šlo je na jesen, Tonča še vedno od nikoder, nekje daleč molči, Ema pa je trebuh močno narasel; porod je zmeraj bliže.

Zalesniku se posreči, ujame Žvajgarico, jo opijani s šmarnico in nenehno sprašuje.

— Mica, ali je naš? Povej!

— Da, vaš...

Naslednje jutro so našli Mico v Zalesnikovem hlevu. Obešeno.

Zalesnela je poskrbela za pogreb. Od KS ni nihče spregovoril besede. Pa se je oglašila Neža. Govorila je tako človeško, stavek za stavkom, besede so segale v srca, tekle so solze.

— Mati! je kriknila Ema in se hotela pognati v odprt grob; Neža jo je prestregla in med potjo domov ji govorila same bodrilne besede.

— Ema, zdaj si naša, slišiš, naša!

Zalesniku je šlo na živce, ko so ljudje tako grdo opletali z jeziki, doma pa tega ni pokazal; konec oktobra pa je postal stari oča in Ema najmlajša mati v dolini.

Srečna Neža je vsem zavezala jezike.

Kako bo fantku ime? Tonček naj bo.

Znenada pisanje iz Zahodne Nemčije. Pobegli sin sprašuje po novicah v domačem kraju. Kako je z Emo? je bil zadnji stavek; naslova ni pripisal.

— Ne bo se vrnil, je zvečer v postelji mrmral Zalesnik. Ne bo, ne bo...

Neža je v temi poiskala obraz, rahlo ga je pogladila in dihala.

— Jaka, vrnil se bo, mora se. Otroka ima. In mogoče ženo. Ali ni Ema lepo in pridno dekle?

— Ti že veš. Jaz pa bom ves hmelj ven zmetal in vse v deteljo. Crknil pa zaradi tega hmelja ne bom. Ne bom, Neža!

Mine leto, mineta dva in Tonček je neverjetno prikupen fantek. Tudi Zalesniku je zlezel globoko v srce. In Ema, tako mlada, tako prikupna, naravnost očarljiva mamica se ni premaknila od hiše. Saj so prihajali snubci, Ema pa je po večerih, ko sta bila s sinkom v postelji, šepetala.

— Zrašel boš in šla bova iskat očka. Jaz svojega nikoli nisem poznala. Ti pa boš našel očeta, zares ga boš našel. Tonček, moj Tonček.

Tretja pomlad. Hmeljišče spet kliče. Včasih se zagrižejo v grenko rožo kar vsi trije: gospodar, gospodinja in Ema. Tonček se igra na ozarah ali pa teka med nasadi. Največkrat pa sta na njivi gospodar in Ema. Nista preveč zgovorna. Enkrat pa Zalesnik le vpraša.

— Ema, ti je naš Tona nedolžnost vzel?

Dekle molči. Le kje so njene misli? Potem se ojunaci, oči se zaškrijo.

— U, kako ste nesramni!

Kak teden po prvem maju, bilo je že pozno zvečer, ravnokar so povečerjali, ko zaslišijo trkanje na vrata.

— Kdo je? vpraša mati; bili so enkrat okradeni in odslej so bolj previdni.

— Jaz. Tona.

Oči in mati sta hkrati hušknili k vratom, objemala postavnega sina, oba solznih oči in hkrati desetine vprašanj in tudi očitkov.

— Kje je Ema? vpraša med podboji; Ema pa stoji sredi sobe in privija sinka in mu tiho govori.

— Tonček, očka, očka!

Stopijo v hišo. Ema ne povese oči. Mirno gleda shujšan obraz. Nepremično stoji, molčijo, besede nočejo z jezika.

— Očka! je Tonček pomahal z roko. Mladi Zalesnik pa v jok. Plane k Emi, ječi in v tistem joku je čutiti globoko kesanje.

— Oprosti, Ema, brez pameti sem zdirjal v svet, brez pameti, to ti rečem. In sinek, kako si zrasel, kako velik si že. Moj sine!

Dvigne ga v naročje, ga privija k sebi in solze v potočku lijejo po suhem obrazu.

— In kje je mati? pogleda Emo.

— Na pokopališču... Tone!

Čas je najboljši zdravnik, poceli še tako globoke rane. Tudi pri Zalesniku se je vse spremenilo. Letos so spet sadili. Menda kar pet tisoč hmeljskih sadik. Tonček že prime za volan novega traktorja, Ema pa trga marjetice in se igra na ozarah.

Drago Kumer

ZAHVALA

Ob boleči izgubi našega dragega moža in očeta

Alojza Brgleza

se iskreno zahvaljujemo vsem sodelavcem Vrtnarstva Celje za izkazano veliko spoštovanje do pokojnika, za darovane prelepe vence in cvetje. Lepa hvala tov. Medvedu za občutene in tople poslovilne besede. Hvala tudi č. duhovniku za opravljeni obred.

Zalujoči:

žena Nežka, hčerki Marija in Milena
z družinama
Celje, 10. maja 1982

Glasilo Hmeljar izdaja delavski svet SOZD Hmežad Zalec — Ureja uredniški odbor: predsednik Tone Gubenšek, dipl. inž. kmet.; člani: Jože Brežnik, dipl. inž. kmet., Metka Vočko, Jože Sabjan, Jože Zago-ričnik, Miljeva Kač, dipl. inž. kmet. — urednica strokovne priloge za hmeljarstvo, Vili Vybihal, kmet. inž. — glavni in odgovorni urednik — Uredništvo je v SOZD Hmežad v Zalcu, Ulica Zalskega tabo-
ra 1 — Glasilo izhaja enkrat mesečno v 5.000 izvodih — Mesečna naročnina 22 din — Tisk AERO Celje — tozd grafika

Nežika MEDVED

RAZLIKOVANJE HMELJNIH KULTIVARJEV V RASTI

Priznavalni postopek za pridobitev in vzdrževanje matičnih hmeljišč je osnovan na negativni selekciji. Tuje tipe, ki so pomešani med kultivarje, pa tudi z virozami obolele rastline izločujemo s pomočjo sistemčnega herbicida. Zaradi bolj ali manj znanih vzrokov je hmeljna populacija v nasadih precej pomešana. Posamezne kultivarje je težko razlikovati med seboj. Vendar so razlike v določenih razvojnih fazah dovolj očitne tako že pred napeljavo, ob cvetenju in seveda v času ko rastlina oblikuje storžke. Da je uspeh negativne selekcije zadovoljiv je potrebno večkrat pregledati matične nasade. Ker je v maju že možno razlikovati posamezne kultivarje, podajamo popis najpomembnejših razpoznavnih znakov.

Sadike:

Savinjski golding — sadike so debele in obraščene.

Aurora — sadike so tanke in srednje obraščene.

Blisk — sadike so srednje debele in obraščene.

Bobek — sadike so najbolj drobne in malo obraščene.

Buket — sadike so debele kot pri savinjskem goldingu, a so malo obraščene.

Pred napeljavo:

Savinjski golding — ima ca. 10 poganjkov na sadilno mesto, so zeleni, imajo temnejše in robate robove. Poganjki so debeli.

Blisk — zelo nazobčan list — krpe se prekrivajo

Aurora — ima ca. 40 poganjkov na sadilno mesto, so šibki in temno vijolični.

Blisk — ima ca. 25 poganjkov na sadilno mesto, so svetlo zeleni, pri zemlji vijoličasti. Poganjki se močno razraščajo in široko razprostrajo po površini.

Bobek — ima ca. 20 poganjkov na sadilno mesto, so tanki in so temnejše vijoličasti kot pri aurori.

Buket — ima ca. 20 poganjkov na sadilno mesto, so zeleni, robovi pa vijoličasti.

Ob napeljavi:

Savinjski golding — ima svetlozeleno, močno ozobčano in robato, debelo trto. Pri tleh je temnozeleno, proti vrhu pa svetlo zeleno.

Aurora — trta je tanka, vijoličastorjava ali rdečevijoličasta, je precej olistana. Listi so 1 in 3 krpati, spodaj temnozeleni, proti vrhu pa rumnozeleni.

Blisk — trta je svetlozeleno, listi so petkrpati, nežni, redko ožiljeni in svetlozeleni.

Bobek — trta je izrazito vijoličasta, še temnejša od aureole. Je tanka. Listi so ena, tri in petkrpati, svetlozeleni, globoko ožiljeni, so

manjši od savinjskega goldinga in bolj razprti.

Buket — trta je rahlo vijoličasta, a je svetlejša od bobka, ima pa temne robove. Internodiji so dolgi. Listi so ena in trikrpati, grobi, globoko ožiljeni, žile so redke, so široko razprti.

Cvetni nastavek:

Savinjski golding — trta je debela, zelena, le rahlo vijoličasta. Listna ploskev je reliefna, je na gosto preprežena z žilami. Ožiljenost je izrazita. Listna površina je velika, zato so rastline bujnega videza.

Aurora — trta je srednje debela, vijoličasta in malo zelena. Močno se razrašča tudi pri tleh. Listi so nežni, gladki, se svetijo, so manjši, niso ostro nazobčani, niti niso globoko ožiljeni, so pa odprti.

Blisk — trta je zelena in srednje debela, listi so značilno svetlozelene barve, so zeljastega videza, pet do sedem krpati, močno nazobčani, zobci so veliki, sinusi pa globoki in se rahlo prekrivajo. Listna površina je velika.

Bobek — trta je zelena, malo vijoličasta in sivkasta, je močno robata, listi so petkrpati, namehurjeni, globoko in gosto ožiljeni, celotna rastlina daje bujen videz.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Savinjski golding — reliefni list

Buket — srednje krpe še enkrat deljene

Buket — trta je vijoličasta in ni groba. Iz tal ne odganjajo poganjki za razliko od aurore. Listi so tri do pet krpati in svetlejši kot pri bobku. So srednje globoko ožiljeni, močno razprti, srednja krpa je včasih še enkrat deljena.

Oblikovana rastlina:

Savinjski golding — storžki so srednje veliki, svetli, lepo zaprti, a rahli, konice krovnih lističev se lepo prekrivajo. Listi dobivajo že staro jesensko barvo, listna površina je velika, zato rastline niso pregledne. Peclji se lahko odtrgajo od rastline.

Aurora — storžki imajo koničaste krovne

liste, so temnejši, manjši in bolj gosti kot pri savinjskem goldingu. Listi so manjši in štrleči, pogosto se ob robovih sušijo. Ker so listi manjši, so rastline bolj pregledne kot pri savinjskem goldingu. Peclji se težje odtrgajo od rastline. Trta ima veliko zalistnikov tudi pri tleh.

Blisk — storžki so srednje veliki in napihnjeni. Zalistniki so tanki, se povešajo in imajo malo listja. Zato so tudi storžki bolj vidni. Listi so še vedno sveže zeleni. Trta je zelena.

Bobek — Ima zelo drobne stroške, a jih je izjemno veliko. Listi so manjši kot pri savinjskem goldingu, a so bolj odprti, namehurjeni. Zalistniki so tanki, močno razvejani, zato je

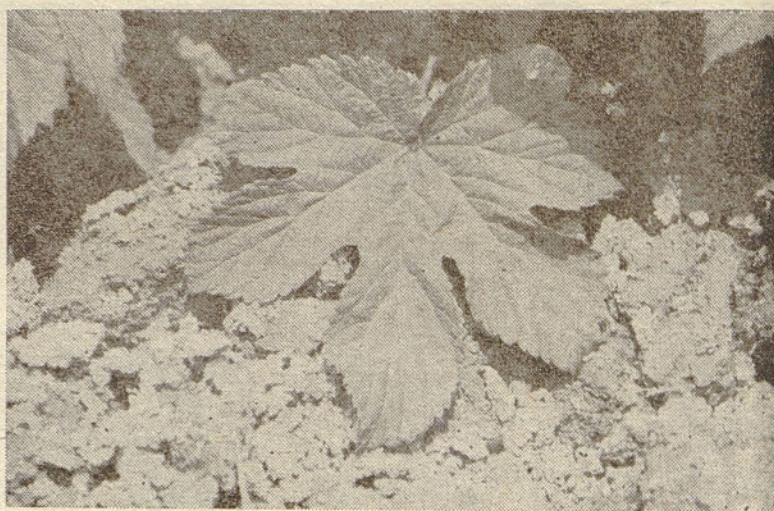
tudi cilinder gost. Listi imajo že starikavo zeleno barvo. Trta je rahlo vijoličasta in malo sivkasta.

Buket — storžki so veliki, podolgovati in jedri, jih je malo, so pa tudi ob trti in ne samo na zalistniku. Listi imajo že staro jesensko barvo, zalistniki so neizenačeni, so na zgornji polovici rastline, spodnji del je gol. So grobi, štrleči in debeli. Internodiji so dolgi, zato rastline niso goste.

Z negativno selekcijo lahko hmeljišče očistimo in ga usposobimo za vpis v register matičnih rastlin v dveh letih le, če ga temeljito pregledamo večkrat letno.

Aurora — gladka svetlikajoča površina lista

Bobek — razprt list

Janez ZUPANEC, dipl. ing. kem.

Instrumentalne kemične analize in hmeljarstvo

Dokaz, da so bili slovenski hmeljarji vedno napredni je tudi ta, da so med prvimi na svetu ustanovili inštitut, od katerega so in še pričakujejo znatno pomoč k svojemu delu. Iz teh ciljev izhaja tudi vloga oddelka za agrokemijo na tem inštitutu. Njegova osnovna naloga je, da s kemičnimi analizami pomaga ostalim oddelkom. Razumljivo je, da kvaliteta dela agrokemičnega oddelka vpliva tudi na kvaliteto dela ostalih oddelkov — predvsem sta tu mišljena oddelka za hmeljarstvo in oddelka za pivovarstvo. Znanost v svetu hiti naprej z velikimi koraki, tako da tudi analiza kemija doživlja velike spremembe, predvsem na področju instrumentalne tehnike. Menim, da je prav, da nekoliko osvetlim razvoj analitike in potrebe na področju naše dejavnosti.

Vzemimo kemične analize hmeljskega storžka. Svoje čase je zadostovalo določiti frakcije lupulina po Wöllmerju in alfa kisline. Ščaso ma je postalo nujno imeti precizen spektrofotometer, ki je že bolj kompliciran instrument, da bi lahko določili tudi količino beta kislin in staranje hmelja (oksidacijo alfa in beta kislin).

Ali pa vzemimo določitev sestave eteričnih olj hmelja s plinsko kromatografijo. Eterična olja vsebujejo mnogo različnih spojin, do sedaj so jih določili že okrog 200, ki pa jih lahko le s plinsko kromatografijo in masno spektrometrijo uspešno kvalitativno določimo, kar je že danes pomembno pri vzgoji novih hmeljnih kultivarjev. O pomembnosti eteričnih olj za pivovarsko industrijo pa še ni bila izrečena zadnja beseda. Zakaj? Odgovor je preprosti: ker do sedaj ni bilo na tržišču dovolj preciznih plinskih kromatografov, ki bi lahko v kombinaciji z masno spektrometrijo natančno določili majhne količine posameznih komponent eteričnih olj v pivu. Prav v zadnjem času pa so raziskovalci v svetu, zahvaljujoč izboljšanim aparatom, objavili študijo o ostan-ku posameznih komponent eteričnih olj v pivu. Primerjava med tipičnimi predstavnikoma aromatičnega tipa (Hallertauermittelfrue) in

grenkega tipa (Oregon Cascade) hmelja je dala rezultate, ki kažejo precejšnjo razliko v vsebnosti nekaterih komponent eteričnih olj teh dveh kultivarjev v pivu. Pričakovati je, da bo imela sestava eteričnih olj hmelja vse večjo pomembnost za proizvajalce piva. Brez dobrega plinskega kromatografa pa ni mogoče določiti dovolj natančno sestavo eteričnih olj.

Ker že omenjam plinsko kromatografijo, ne bo odveč, da osvetlim ta pojem. Kromatografija je zelo uporabljen analitični postopek, ki temelji na ločitvi mešanice različnih spojin na osnovi njihovih različnih fizikalnih in kemičnih lastnosti. To je stara analitična tehnika, ki se je razvijala z vse večjim znanjem kemije, še bolj pa z razvojem druge veje tehnike, to je elektrotehnike. Prav zaradi razvoja elektrotehnike so sredi petdesetih let začeli množično uporabljati plinsko kromatografijo, medtem ko se je tekočinska kromatografija uveljavila v začetku sedemdesetih let. Lahko bi vse kromatografske tehnike delili v dva razreda: v enega spadajo tiste, ki zahtevajo enostavnejšo aparaturo, veliko ročnega dela, so dolgotrajne in e zadosti natančne — to sta papirna in tenkoplastna kromatografija; v drugega pa tiste, ki zahtevajo komplicirane in drage instrumente, manj ročnega dela, omogočajo hitre ločitve (so torej tudi bolj produktivne), predvsem pa so bolj natančne in z njimi je mogoče določiti zelo majhne količine spojin — to sta plinska in tekočinska kromatografija. Prav na področju instrumentalne kemične analize se kaže povezanost med različnimi vejami tehnike: če ne bi bilo takšnega razvoja elektrotehnike, kemiki ne bi imeli tako kvalitetnih instrumentov in nivo znanja kemije bi bil veliko nižji. Razvoj instrumentov za kemične analize je dejansko hiter, danes jim vgrajujejo mikroprocesorje (aparati sam vodi potek analize) in priključili so jim računalnike, tako, da so lansko leto na svetovnem kongresu o analitični kemiji razglasili novo obdobje, ki so ga imenovali CACH (computer aided chemistry — v prevodu

kemija z uporabo računalnikov). Za potrebe našega inštituta računalnik še ne pride v poštev, ker je to draga investicija, ki jo opraviči le zelo veliko število serijskih analiz. Naš inštitut rabi zelo precizen plinski kromatograf, ki nudi široko uporabo (za analizo različnih materialov in za analizo piva). Ker je razvoj teh instrumentov hiter, hitro zastarajo. Naš plinski kromatograf, ki je bil kupljen pred petnajstimi leti, je bil takrat kvaliteta, danes pa takšnega v Sloveniji nihče več ne uporablja. Na njem ni mogoče več na zadovoljivem nivoju določiti npr. sestave eteričnih olj, kar je prav v zadnjem času pokazalo sodelovanje z ameriški strokovnjaki s področja hmeljarstva in tudi ni mogoče določiti spojin v zelo majhnih količinah (npr. za potrebe pivovarstva).

Če se povrnem nazaj k analizi hmelja, ne morem mimo tekočinske kromatografije. Tekočinska kromatografija nadomešča plinsko v primerih, ko hočemo ločiti težko hlapne spojine (npr. sestavine lupulina) ali pa takšne, ki pri malo višjih temperaturah že razpadejo (npr. vitamini). Tekočinsko kromatografijo smatrajo za najperspektivnejšo tehniko na področju analize hmelja. Do danes so analitični hmelja v svetu prišli že tako daleč, da lahko z eno analizo na tekočinskem kromatografu hkrati določijo alfa in beta kisline (mi jih določimo po pretvorbi v lahko hlapne spojine na plinskem kromatografu). V svetu z razvito analitiko hmelja že obstaja težnja, da bi za določitev kvalitete hmelja uvedli to tehniko kot obvezno, toda do tega še ni prišlo, ker se zavedajo, da vsi na svetu še nimajo analitike na tem nivoju in upam, da jim ne bo treba čakati prav na nas.

S tekočinsko kromatografijo so npr. določili spojine (antioksidante) v hmelju, ki verjetno vplivajo na obstojnost alfa in beta kislin in pričakovati je, da bodo rezultati analiz dali odgovor na vprašanje, zakaj so nekateri hmeljni kultivarji bolj skladiščno obstojni od drugih. Potem se tu pojavlja vloga taninov in polifenolov v hmelju itd., skratka v bodoče bo tekočinska kromatografija nepogrešljiva za analizo hmelja.

Na našem inštitutu imamo oddelek za pivovarstvo, ki je bil formiran kot logična posledica

ca povezanosti proizvajalcev hmelja s proizvajalci piva in ta oddelek brez analiz na plinskem in tekočinskem kromatografu ne more normalno in dovolj kvalitetno delati.

Na kraju bi še enkrat navedel seznam aparatov, ki jih oddelek za agrokemijo nujno rabi za svoje normalno delo:

- kvaliteten plinski kromatograf
- kvaliteten tekočinski kromatograf
- kvaliteten spektrofotometer
- konduktometer z rekorderjem in avtobreto

Naloga oddelka za agrokemijo ni samo določevanje kvalitete hmelja in nuditi pomoč pri vzgoji novih hmeljskih kultivarjev, ampak tudi braniti kultivarje, ki jih gojimo na Slovenskem, pred svetom, kjer vlada močan komercialni stroj, kar je nam vsem dobro znano. Branimo pa jih lahko le z ekzaktnimi dokazi o kvaliteti, ki nam jih lahko da le zadosti visok nivo analitike.

Upam, da sem bil s tem člankom dovolj jasen.

Dr. Dragica KRALJ

Proučevanje lastnosti moških rastlin za potrebe žlahtnenja hmelja (*humulus lupulus* L.)

UVOD IN PROBLEM

Žlahtnitelji hmelja se soočamo s problemom izbire roditeljske generacije, posebno moške, ker nima gospodarske vrednosti. Pri moškem roditelju lahko odbiramo po fenotipu samo omejeno število lastnosti, njihovo vrednost kot roditeljev pa spoznamo le s progenim testom. Ta postopek je dolgotrajen in drag, zato je vsaka metoda, ki poenostavlja selekcijo moških roditeljev, velikega pomena.

Doslej so ugotovljene možnosti (Hartley, 1966) determinacije alfa kislin in eteričnih olj v moških cvetovih, za analizo pa je potrebna velika količina moškega socvetja. Ker niso mogli določiti korelativne zveze med alfa kislinami v ženskem socvetju in alfa kislinami v moškem, na enodomnih rastlinah, je obvladalo mnenje, da za to lastnost moške rastline nimajo nobene vrednosti za žlahtnjenje. Pri določevanju eteričnih olj Hartley (1966) meni, da je farnesen vedno odsoten v lupulinskih žlezah hmeljnih listov in moškega socvetja, medtem ko obstaja v nekaterih ženskih socvetjih. Kromatografske analize moških rastlin v naši kolekciji pa dokazujejo tudi farnesen.

Haunold (1972) poroča o samooplodni enodomni tetraploidni rastlini med triploidno prvo filialno generacijo, medtem ko je znano, da je pelod pri diploidnih enodomnih rastlinah steril. Isti autor (1974) poroča o uporabi vrednosti triploidnih moških rastlin za vzgojo hmelja.

Po opravitvi je količina semen v ženskem socvetju le neznatna, vzpodbujene pa so fiziološke reakcije, podobno kot pri normalni oploditvi. Razvijajo se veliki storžki za razliko od neoplojenega hmelja, kjer se v neugodnih klimatskih razmerah ne razvijejo popolnoma.

Pri izboru izvirne plazme za izboljšanje rastlin so informacije o genetski vrednosti roditeljev dragocene, zato smo si zadali nalogo, da poleg progenega testiranja, ki je dolgotrajno in drago, ovrednotimo moške rastline s pomočjo drugih parametrov, pridobljenih s pomočjo ženske in moške populacije hmelja.

METODA

Hmeljna populacija, koriščena za to raziskovanje, vključuje divjo in vzgojeno populacijo ženskega in moškega hmelja vsebuje 30 tradicionalnih kultivarjev (rezultat masovne in klonske selekcije) in 31 novih (rezultat žlahtnjenja s hibridizacijo), 12 divjih moških rastlin in 21 vzgojenih s križanjem ter 21 prvih filialnih generacij, ki imajo po 60 do 200 individuumov. Ves raziskovalni material je zbran na poskusnem polju Inštituta za hmeljarstvo v Zalcu.

Obravnavali smo naslednje lastnosti:

Alfa kisline (odstotek), beta kisline (odstotek), alfa/beta, število lupulinskih žlez na enoto lista, humulen/cariofilen (H/C), število stom na enoto lista, velikost stom v μ , število stom x μ , občutljivost za peronosporo (0 do 5 točk), število lupulinskih žlez na prašnikih, na cvetnem listu moškega cveta in v sredini cveta ter

celotno število lupulinskih žlez v moškem cvetu.

Za skupini kultivarjev so določene korelacije med naslednjimi parametri: skupne smole (odstotkov), alfa kisline (odstotkov), beta kisline (odstotkov), alfa/beta, aroma (1 do 5 točk, kjer je 5 najboljša ocena), občutljivost za peronosporo (0 do 5 točk), občutljivost za uši (0 do 3 točke), število lupulinskih žlez na enoto lista, humulen/cariofilen (H/C), število stom kariofilen (H/C), posthumulen/kariofilen (P₁/C), humulen/kariofilen (H/P₁), število stom na enoto lista, velikost stom v μ , število x velikost stom.

Za F₁ generacije so določene korelacije za naslednje parametre: pridelek kg zelenih storžkov na rastlino, občutljivost na peronosporo (0 do 5 točk), oblika rastlin (1 do 5 točk, 1 — paličasta, 2 — ozko cilindrična, 3 — široko cilindrična, 4 — široko smrekasta, 5 — košasta), krpatost lista (1 do 3 točke, 1 — tri do pet krpat, 2 — pet do sedem krpat, 3 — več kot sedem krpat list), premer trte (1 do 3 točke, 1 — tanka, 2 — srednje debela, 3 — debela), dolžina zalistnikov v cm.

Vpliv moških roditeljev na potomstvo je izračunan s pomočjo analize variance za 12 prvih filialnih generacij.

REZULTATI

Lastnosti moških rastlin

Povprečne vrednosti nekaterih lastnosti so pri moških rastlinah diferencialne glede na ženske, posebno pri kakovosti. Imajo namreč 11 do 15 krat manj alfa in 4 krat manj beta kislin kot ženske in je tudi odnos med alfa/beta štirikrat manjši. Število lupulinskih žlez in stom na listu je tudi nekoliko manjše, stome so tudi manjše in zavzemajo manjšo površino.

Obstajajo tudi razlike med vzgojenimi moškimi rastlinami, ki so rezultat selekcije in med divjimi, saj imajo vzgojene za razliko od divjih več alfa kislin, manj beta in s tem v zvezi tudi manjše razmerje alfa/beta. Večje je tudi število lupulinskih žlez na listu, kakor tudi v cvetu. Eterična olja imajo pri divjem moškem hmelju več humulena kot pri vzgojenem. Občutljivost na peronosporo je pri vzgojenem moškem hmelju manjša.

Korelacije med lastnostmi ženskih rastlin

Pri moškem hmelju ni določljiva aroma niti ni določljiv pridelek, zato smo za te lastnosti poiskali korelacije pri kultivarjih ali ženskih rastlinah prve filialne generacije.

Positivna korelacija arome s kvocientom H/C in H/P₁ kaže, da je prijetna v primeru, če vsebujejo eterična olja veliko humulena in malo posthumulena 1. Tako je humulen pokazatelj dobre, a posthumulen 1 slabe arome. Tudi farnesen je v pozitivni korelaciji z aromo.

Positivne korelacije med habitusom rastlin (oblika, zalistniki, trta) kažejo, da je možno po videzu rastlin sklepati na pridelek. Večji pridelek dajejo rastline s krepkejšo trto in daljšimi zalistniki, ki oblikujejo širok cylinder.

Korelacije med lastnostmi moških rastlin.

Med lastnostmi moških rastlin so izračunane korelacije za obe skupini, za divje in za križance.

Smer in velikost korelacijskih faktorjev varira, zanesljivi pa so v primerih, kjer je za obe skupini slika. Pozitivna korelacija med alfa kislinami in številom lupulinskih žlez v cvetu je dragocen pripomoček pri izbiri moških roditeljev na količino alfa smol. Korelacija med številom lupulinskih žlez na cvetnem listu oziroma na prašniku in med številom lupulinskih žlez v cvetu zagotavlja, da je za določitev količine lupulinskih žlez oziroma alfa smol dovolj, če določimo število žlez samo na prašnik ali samo na cvetnem listu. Alfa kisline so tudi v pozitivni korelaciji z beta kislinami, z odnosom alfa/beta in s peronosporo. Pozitivna korelacija med alfa kislinami in občutljivostjo na peronosporo je problematična pri izbiri moškega roditelja, ker z iskanjem boljše kakovosti izbiramo sočasno večjo občutljivost. Zanimiva je korelacija med beta kislinami in kvocientom H/C, ki pojasnjuje, da imajo moške rastline z večjim odstotkom beta kislin več humulena. Nadaljnja pozitivna korelacija med številom oziroma velikostjo stom lista in med njihovo površino kaže, da imata tako velikost kot število enak vpliv na površino stom.

Delež moških roditeljev pri dedovanju lastnosti.

Analiza variance kaže na pomen moških roditeljev pri lastnostih potomstva.

Iz razmerja med sredino kvadratnih odklonov mater in očetov je razvidno, da je vpliv moških roditeljev različen glede na ženske za količino in kakovost pridelka. Moški roditelji imajo izrazito manjši vpliv na zračenost (48 krat), preraščenost storžkov (19 krat); na količino pridelka (10 krat) in alfa kislin (7 krat). Enakovreden ženskim roditeljem pa je vpliv na dedovanje arome, za videz rastlin, dolžino vegetacije in adaptivnost rastlin, izraženo z občutljivostjo na peronosporo in rumenjenjem.

DISKUSIJA

Žlahtniteljski programi v svetu težijo v pridobivanje kultivarjev z večjim pridelkom, s srednjo količino grenčičnih smol v enakem razmerju alfa/beta in s prijetno hmeljno aromo. Najpogostejše izkoriščajo metodo križanja, kjer uporabljajo ženske roditelje z znanimi lastnostmi, medtem ko so lastnosti moških roditeljev več ali manj malo znane, ali šele po dolgotrajnem in dragem progenem testu. Količina pridelka in aroma sploh nista določljivi. Prav tako pa so druge sicer določljive lastnosti — kakovosti izrazito manjše glede na ženske rastline in zato so mnogi raziskovalci mnenja (Hartley, 1966), da je njihov vpliv na dedovanje, posebno grenčičnih smol, zanemarljiv. Vendar rezultati raziskovanja na našem selekcijskem materialu kažejo, da je neglede na majhne vrednosti moških roditeljev njihov vpliv upoštevanja vreden. Vredno je upoštevati habitus rastlin za pridelek, kot kaže pozitivna korelacija pri ženskih rastlinah, prav tako komponente eteričnih olj, ki so tudi določ-

(Nadaljevanje na 4. strani)

ljive v moškem rodilju. Saj kaže velika pozitivna korelacija pri ženskih rastlinah, da sta humulen in larnesen pozitivni komponenti za aromo, medtem ko je posthumulen 1 negativna. Prav aroma pa je tista, ki je med lastnostmi kakovosti najmočnejše odvisna od moškega rodilja. Prav tako je vredno upoštevati vpliv moških rodiljev na dedovanje alfa in beta kislin, zato je dragocena pozitivna korelacija med odstotkom teh komponent in med številom lupulinskih žlez v cvetu, oziroma na prašnikih. Takšno štetje ni zamudno, je mnogo pripravnije od dragih kemičnih analiz in je dovolj povedo, vsaj za preselekcijo.

ZAKLJUČEK

Testirali smo divjo in vzgojeno populacijo hmelja z namenom, da proučimo lastnosti in vpliv moških rodiljev na potomstvo. Moške

rastline imajo za razliko od ženskih do petnajstkrat manj alfa in štirikrat manj beta kislin, manj lupulinskih žlez in manj tudi manjših stom, ki zavzemajo manjšo površino na listu. Vzgojene moške rastline imajo za razliko od divjih več alfa kislin, več beta, več lupulinskih žlez na listu in v cvetu, manjšo občutljivost na peronosporo in manj humulena v eteričnem olju.

Korelacijski koeficient pri ženskih rastlinah dokazuje določene zveze med lastnostmi, izrazito veliki in signifikantni vodijo do zaključkov, pomembnih za ovrednotenje moških rastlin. Aroma je v zvezi s sestavo eteričnega olja tako, da ima hmelj prijetne arome več humulena in manj posthumulena 1, kar je izraženo z razmerjem H/P₁ in H/C. V prvih foliarnih generacijah obstaja pozitivna korelacija med pridelkom in videzom rastlin. Ta odnos kaže, da

je pridelek večji pri rastlinah cilindričnega habitusa.

V moških rastlinah je večji odstotek alfa in beta kislin takrat, ko imajo v cvetu večje število lupulinskih žlez. Število lupulinskih žlez na prašniku je v pozitivni korelaciji s številom lupulinskih žlez v cvetu tako, da zadostuje štetje na prašniku za ovrednotenje moške rastline. Genotipi, ki imajo večje število lupulinskih žlez na cvetnih listih kot na drugih delih cveta, imajo več beta kislin.

Vpliv moških rodiljev je na dedovanje lastnosti enakovreden ženskemu za videz rastlin (dolžina zalistnikov, debelina trte, krpatost listov, habitus), dolžino vegetacije, rumenenje rastlin, občutljivost za peronosporo, pa tudi za aromo. Nekoliko manjši, a tudi znaten je vpliv na dedovanje alfa kislin in pridekla, medtem, ko je na dedovanje zračenosti in preraščenosti storžkov vpliv ženskih rodiljev prevalenten.

Janko Petriček, dipl. ing. kemije

O FIZIOLOŠKIH LASTNOSTIH PIVA

Na pobudo švedske pivovarniške zveze so bili v inštitutu za proučevanje alkoholnih pijač raziskani fiziološki vplivi piva na človeški organizem. Raziskave so obravnavale proučevanje encima, ki povzroča oksidacijo alkohola v človeškem organizmu, fiziologijo okusa, fiziološki učinek alkohola na človeški organizem, vlogo alkohola v človeški družbi itd.

Kot osnova za proučevanje teme: »Konzumacija piva« so anketirali 15.000 statistično izbranih gospodinjstev. Rezultat tega je bil, da je okrog 30 % vseh gospodinjstev izjavilo, da redno uživa pivo, približno 60 % pa je navedlo, da kupi povprečno 6 steklenic piva na teden.

Raziskave o diuretičnem vplivu piva so bile izvedene pod vodstvom kemika Bertila Josephsona.

Glavna sestavina piva je voda in je seveda bilo zanimivo proučiti, kakšen učinek ima dovajanje vode na človeški organizem v zvezi s snovmi, ki jih vsebuje pivo s sladom, hmeljem in drugimi produkti, ki nastanejo pri alkoholnem vrenju. Tudi, če je znano, da se z uživanjem piva poveča izločanje urina iz človeškega organizma, pa ne vemo, če ima uživanje piva večji učinek na diurezo (izločanje sečnine), kakor uživajo enake količine navadne vode, ali enake količine alkoholnih pijač z enako vsebino alkohola, kakor pijače iz slada brez alkohola. To se pravi, da je bilo treba pojasniti, če vsebuje pivo eno ali več snovi, ki pospešujejo delovanje ledvic. Te poizkuse so spremljale velike eksperimentalne težave že zaradi vpliva psiholoških faktorjev na diurezo in raznih motenj, ki izvirajo iz takih impulzov. Pri vrednotenju rezultatov je bilo treba izločiti vse omenjene vplive in motnje. Poizkusi na zdravih prostovoljno sodelujočih osebah, ki so izmenoma popili 2/3 litra piva (2,8 % alkohola) in 2/3 litra vode so pokazali, da je bila tekom ene minute izločena količina urina po pivu dvakrat večja kot po pitju same vode. Iz tega sledi, da je diuretični učinek pripisati komponentam hmelja in snovem, ki nastanejo pri vretju pivine. Primerjalni testi pri katerih so uporabili pivo brez hmelja in mešanico alkohola z vodo so pokazali, da nista niti hmelj, niti al-

kohol povzročila povečano izločanje urina nad normalo, ki ustreza normalni količini vode. Iz tega sledi zaključek, da NASTANEJO DIURETSKE SNOVI V PIVU TEKOM VRELNEGA PROCESA. Kemične analize urina so tudi pokazale, da vpliva pivo na IZLOČANJE NATRIJA skozi ledvice, ali drugače povedano: pivo ne izloča iz telesa samo vodo ampak tudi soli. Medicina pozna že dolgo časa mnogo diuretikov, to je preparatov, ki delujejo na izločanje vode in soli. Toda največ teh preparatov (v nasprotju s pivom) poveča tudi izločanje kalija. Po uživanju piva se zmanjša izločanje kalija v približno enaki meri kot se izloči natrij.

Ta dvojni učinek piva ni znan pri nobenem drugem preparatu in je medicinsko zanimivo, ker pač izguba kalija povzroča motnje v raznih bioloških procesih. Dejansko je izguba kalija, ki jo povzročijo drugi diuretični preparati nevarna pomanjkljivost le-teh.

Te preiskave so bile izvedene z dolgo serijo kliničnih poizkusov z ozirom na patološko fiziologijo ledvic pri abnormally visokem krvnem pritisku, kakor tudi v zvezi z mehanizmom regulacije vode in soli v človeškem telesu. Rezultat preiskav je pokazal, da VPLIVA PIVA NA IZLOČANJE VODE IN SOLI, vendar v manjši meri tako, da ne moremo smatrati pivo kot zdravilo, ampak je upravičeno, da ga priporočajo KOT DOPOLNILO k obedom tistim bolnikom, ki imajo težave s srcem in ledvicami in trpijo zaradi visokega krvnega pritiska — specialno ga priporočajo tistim, ki morajo uživati neslano hrano.

Raziskave o vplivu piva in drugih alkoholnih pijač so pokazale zanimive podatke. Če se popije enaka količina alkohola v obliki piva (1) ali pa enaka količina alkohola v močni žgani pijači (2) je krivulja krvnega alkohola v primeru (1) znatno nižja kot v primeru (2). Vsečina alkohola v krvi je v veliki meri odločen faktor, ki vpliva na učinek alkohola na možgane, to je na stanje večje ali manjše vinjenosti.

Vzrok, da je pri uživanju piva alkoholni nivo v krvi nižji, ni popolnoma pojasnjen. Poskusi so

pokazali, da pijače, ki so napravljene iz slada, upočasni izpraznjevalni mehanizem želodca in to mogoče zaradi njihove zelo močne »puferne« sposobnosti, to je zmožnosti neutralizirati en del v želodcu nastale solne kisline. Ta teorija pojasnjuje tudi opazovanje glede odnosa med učinki, ki jih povzročajo razni tipi pijač iz slada. Nizko razmerje alkohola nasproti ekstraktu, npr. nizka stopnja povrelosti da nizki alkoholni nivo v krvi in s tem manjši učinek, kot pa višja stopnja prevrelosti, tudi če je količina zaužitega alkohola enaka. Pivo z nizkim razmerjem alkohol : ekstrakt in s slabo stopnjo prevrelosti ima relativno visoko »puferno« zmožnost. Pivo vpliva zavirajoče na hormone, ki uravnavajo proces izpraznjevanja želodca.

Posebna skupina raziskovalcev je proučevala pojav utrujenosti pa uživanju piva z alkoholom in piva brez alkohola. Ugotovljena je bila splošna TENDENCA ZMANJŠANJA REKREACIJSKE ZMOŽNOSTI približno pri 0,35 gr/l ali 0,35 % alkohola v krvi, in višje v človeškem telesu se alkohol oksidira potom encima (AD) alkoholdehidrogenaze pretežno v acetaldehid — ta proces poteka v jetrih, pozneje pa acetaldehid razpade v ogljikov dioksid in vodo. Pri drugih poizkusih so dajali ljudem in živalim etilni alkohol, pri katerem so markirali eden ali dva atoma ogljika. Večji del teh markiranih atomov so pozneje zopet našli v izdihanem ogljikovem dioksidu (CO₂). Omenimo naj še, da je (ADH) alkohol — dehidrogenaza jeter eden najbolj temeljito proučenih encimov. Danes ga je mogoče proizvajati na lahek način v velikih količinah in ga je mogoče pod primernimi pogoji skladiščiti tudi več let. Tudi ni verjetno da se ta encim tvori v jetrih samo zato, da spreminja alkohol v acetaldehid ampak vpliva tudi še na druge funkcije presnove v telesu. Omenimo naj mimogrede, da so našli ta encim tudi v mrežnici človeškega očesa, kjer opravlja določene funkcije in pretvarja retinene v vitamin A. Če pa je motena normalna funkcija presnove v telesu s tem, da mora encim poleg normalnega delovanja dati za dnevno izpolnjevati še dodatno nalogo — to je oksidacijo alko-

hola v acetaldehid je jasno, da more ta monja tekom daljšega časa povzročiti določene poškodbe.

Kri vsebuje 83 % vode, urin pa okrog 99 %. Če se torej tvori urin v ledvicah, je vsebina alkohola 1,2-krat večja od količine alkohola v krvi, če torej narašča količina alkohola v krvi tem bolj se zmanjšuje količina alkohola v ledvicah in obratno.

Pri določevanju alkohola v urinu je na ta način mogoče določiti, kdaj je bil alkohol užit in če je bila vsebina alkohola v krvi v naraščajoči ali v pojemajoči fazi. Dve osebi z enako količino krvnega alkohola lahko drugače reagirata. Preiskali so vse tiste voznike motornih vozil, ki so bili osumljeni, da so se opiti vsedli za volan, ne samo na količino krvnega alkohola, ampak tudi na stanje oziroma intenziteto opitosti. Izčrpna študija, ki je obsegala mnogo tisoč raziskovalnih rezultatov, je jasno pokazala, kako malo se ujema razmerje med količino alkohola v krvi s simptomi stanja pijanosti. Znano je namreč, da se učinek alkohola zelo močno stopnjuje, če še poleg alkohola uživa nikotin, kofein in droge.

Človeško telo sestoji iz 40—70 odstotkov vode — če pa izgubi približno 15 odstotkov vode, to povzroči smrt. Človeško telo ima normalno tudi to zmožnost, da vzdržuje količino vode v telesu na normalni višini z ozirom na koncentracijo soli. Izločanje vode skozi ledvice regulira hormon, ki nastaja v možganih. Žejo uravnava center za žejo v možganih t. i. hipotalamus, na katerega vpliva količina vode v telesu in to na način, da ne vzbudi enakega občutka žeje pri istočasni izgubi vode in soli kakor pri izgubi samo vode.

V zavodu za zdravljenje alkoholikov so izprašali vse paciente o vrsti in količini alkoholnih pijač, ki so dovedle do alkoholizma. Največkrat so uživali žgane pijače. Določeno število pacientov je izjavilo, da so poleg žganih pijač uživali še pivo in vino. Zanimiva je tudi ugotovitev, kakšna je bila uvrstitev anketirancev z ozirom na njih družbeni položaj. Poročeno je bilo 55, neporočeno 19, ločenih 21 in nič vdorcev.